

Засновник: Національна бібліотека України імені В. І. Вернадського.

Видається з 01.01.1998 р. Виходить двічі на місяць.

Головний редактор М. Закіров, д-р політ. наук, завідділу політологічного аналізу.

Редакційна колегія: Л. Чуприна, канд. наук із соц. комунікацій, завідділу оперативної інформації, Т. Дубас, канд. наук із соц. комунікацій, завідділу синтезу соціокультурних мережевих ресурсів. Комп'ютерний дизайн: Г. Булахова.

Адреса редакції: НБУВ, Голосіївський просп., 3, Київ, 03039, Україна. Тел. (044)524-25-48, (044)525-61-03. E-mail: siaz2014@ukr.net, www.nbuviar.gov.ua.

Ідентифікатор медіа R30-01101

Україна: події, факти, коментарі

Інформаційно-аналітичний журнал

№ 6 2026

ЗМІСТ

Коротко про головне

Звернення Президента України В. Зеленського3

**Зустріч Президента України В. Зеленського
з міністром оборони Латвії А. Спрудсом.....4**

**Зустріч Президента України В. Зеленського
з українськими паралімпійцями.....5**

Аналітика

Політичні акценти

Тарасенко Н.

**Підсумки візитів Президента В. Зеленського
до Великої Британії та Іспанії в оцінках експертів.....6**

Потіха А.

Візит Президента України В. Зеленського до Франції.....17

Закіров М. Саміт Європейської ради в Брюсселі: враження і результати в оцінках спостерігачів.....	23
---	----

Аулін О. Криза навколо Ормузької протоки: оцінки експертів.....	30
--	----

Наука – суспільству

Основні напрями діяльності НАН України.....	36
Сучасні дослідження та розробки академічної науки.....	43
Міжнародне співробітництво у галузі освіти і науки.....	49
Нагороди та відзнаки.....	52

Коротко про головне

Звернення Президента України В. Зеленського

«Масштаб цієї атаки свідчить дуже чітко, що немає в Росії наміру реально закінчувати війну», – наголосив Президент України.

«Шановні українці, українки!

Сьогодні фактично всю добу від ночі Росія б'є по Україні “шахедами”. Був масований удар уночі: і ракети, і “шахеда”. Увесь день – нові хвилі дронів. Більш ніж 550 дронів різних типів саме за день, значна кількість – саме “шахеда”. Географія цього удару дуже широка. І хоча більшу частину дронів вдалося збити – точно більш ніж 500 збиттів, – усе одно, на жаль, є влучання – у Львові, Франківську, Тернополі, Вінниці, Житомирі, також у Хмельницькій області, Рівненщині, у Харківській області, на Дніпровщині. На жаль, є загиблі. Мої співчуття рідним та близьким. Станом на зараз відомо про більш ніж 40 постраждалих, і серед них – п'ятеро дітей. Усім надається необхідна допомога. Серед мішеней у росіян енергетика – це основне, вони продовжують свою операцію, щоб зламати Україну й нашу енергосистему. На жаль, є влучання також у звичайні будинки – атаковані центри наших міст, історичний центр Львова. Була пожежа в будівлях церкви Святого Андрія у Львові. Історія цієї церкви сягає ще початку XVII ст. Іранські “шахеда”, модернізовані Росією, б'ють по церкві у Львові – це абсолютне збочення, і тільки таким, як Путін, може це подобатися. У Франківську був пошкоджений пологовий будинок.

Масштаб цієї атаки свідчить дуже чітко, що немає в Росії наміру реально закінчувати цю війну. А якщо врахувати, що Росія ще й допомагає іранському режиму завдавати ударів по всьому регіону, то висновок цілком очевидний: без додаткового й сильного тиску на Росію, без відчутних російських втрат у них там, у Москві, не з'явиться бажання відходити від війни, якимось звикати знову до миру. Саме тиску зараз очевидно не вистачає. І навпаки, є сигнали, які заохочують Росію – заохочують продовжувати те, що вони роблять уже роками, тільки збільшуючи агресивність. Те, що санкції проти Росії були частково послаблені, грає на інтерес Росії воювати далі. Щонайменше 2 млрд дол. тільки цими тижнями росіяни зароблять від послаблення санкцій. Це небезпечно для всіх. Саме як сигнал. Як напрямок шляху. Точно не “шахед” має бути головним символом того, що відбувається тут у нас, у Європі, і на Близькому Сході чи будь-де ще у світі. Людям хочеться нормального життя. І завдання лідерів – сприяти цьому. Я вдячний кожному лідеру, кожній країні, усім парламентарям і громадським діячам у країнах – наших партнерах, які не мовчатимуть про те, що відбувається, і які й надалі допомагатимуть нам тиснути на Росію заради реального миру. Я хочу подякувати кожному, хто напрацьовує нові та дієві формати міжнародної координації, щоб спільно захищатись і щоб реально протистояти і ракетним, і дронним атакам. Точно

має бути більше контролю, більше координації, щоб Росія та іранський режим і інші подібні утворення не могли легко отримувати доступ до мікроелектроніки та інших складових, які потрібні для виробництва зброї. Точно має бути у Європі та в інших частинах світу більше виробництв, більше взаємодії для сучасної та надійної протиповітряної оборони. Ми саме так працюємо з нашими партнерами й ми готуємо відповідні домовленості. Технології війни вийшли на такий рівень, коли протиповітряна оборона має бути багатокomпонентною. І щоб бути дійсно сильною, ППО має бути спільною – коли не хтось один, а всі разом дбають про захист неба. І я дякую кожному, хто продовжує працювати на дипломатію і на намагання знаходити достойні й скоординовані відповіді на кожен виклик.

Сьогодні була доповідь нашої переговорної команди, яка повернулася зі Сполучених Штатів Америки. Реального руху поки, на жаль, немає – Росія руху до миру не хоче. Але важливо, щоб і ми в Україні, і Сполучені Штати, і європейці, і інші глобальні суб'єкти робили все можливе, все потрібне, щоб росіяни зацікавилися дипломатією – реально й чесно, а не так, щоб просто заробити на нафті більше грошей і виграти більше часу на наступні атаки й агресії. Мир повинен бути надійним – саме це наша мета, і це буде. А на атаки відповімо. Обов'язково.

Слава Україні!» *(Офіційне інтернет-представництво Президента України (<http://www.president.gov.ua>). – 2026. – 24.03).*

Зустріч Президента України В. Зеленського з міністром оборони Латвії А. Спрудсом

Президент України й міністр оборони Латвії обговорили посилення ППО, реалізацію програми “SAFE” та спільне виробництво дронів.

У Києві Президент України В. Зеленський зустрівся з міністром оборони Латвії А. Спрудсом.

Глава держави подякував народу, уряду та Президенту Латвії за підтримку України від самого початку повномасштабного російського вторгнення. «Ми дуже пишаємося тим, що маємо такі відносини з усіма представниками країн Північної Європи та Балтії. І ми дуже раді, що маємо таких сильних друзів. І, звісно, дуже важливо те, що в ці дні ви з нами не лише з військовою підтримкою, геополітичною підтримкою на шляху до ЄС, а також у всіх питаннях гуманітарної допомоги та інших питаннях», – зазначив Президент.

В. Зеленський та А. Спрудс детально обговорили зміцнення української протиповітряної оборони й забезпечення додатковими ракетами для ППО. Міністр відзначив модернізацію українського війська та рівень підготовки воїнів. За його словами, зокрема, у межах посилення східного флангу НАТО

Латвія зацікавлена в навчанні сучасних підходів щодо роботи ППО, включно з протидією дронним атакам.

Окрема увага – реалізації програм “PURL” і “SAFE”. Глава держави подякував Латвії за внесок у PURL і зазначив, що Україна розраховує на подальшу підтримку цієї ініціативи й розширення співпраці в межах SAFE. Також В. Зеленський та А. Спрудс говорили про спільне виробництво дронів.

Крім того, під час зустрічі сторони торкнулися питань, що пов’язані з членством України у Європейському Союзі. Міністр запевнив у підтримці з боку Латвії та готовності допомагати на шляху до вступу України у Євросоюз.

Серед інших тем обговорення – зміцнення співпраці між Україною та Об’єднаними експедиційними силами (JEF).

«Цей візит – не лише підтримка і вираження солідарності, а й можливість навчатися у вас, а також будувати партнерство й дружбу на місяці й роки вперед. Щодо підтримки: ми будемо рішуче підтримувати вас, незалежно від будь-яких змін. На внутрішньому рівні ми вважаємо, що Україна й підтримка України є абсолютно ключовими також і для Латвії», – наголосив А. Спрудс (*Офіційне інтернет-представництво Президента України* (<http://www.president.gov.ua>). – 2026. – 24.03).

Зустріч Президента України В. Зеленського з українськими паралімпійцями

Президент зустрівся з українськими паралімпійцями й тренерами та відзначив їх державними нагородами.

Президент В. Зеленський зустрівся зі спортсменами національної паралімпійської збірної України – чемпіонами й призерами XIV Зимових паралімпійських ігор, що відбулися в Італії, та відзначив їх державними нагородами.

Глава держави подякував спортсменам за перемоги у змаганнях і наголосив, що Україна пишається кожним і кожною з них. «Україна вдячна вам за те, що ви вкотре показуєте всьому світу, які ви є, які ми є, яка є Україна, нація незламних людей. Українці мають унікальну волю, українці сильні, українці – переможці за духом», – зазначив В. Зеленський.

Президент наголосив, що українські паралімпійці мають важливі досягнення попри війну та несправедливий тиск Міжнародного паралімпійського комітету, який допустив російських спортсменів до участі у змаганнях. «Усе це вас не зламало, і це головне. Ви сильніші за все це. На цих іграх наш прапор знову здіймався вгору. Важливо – наш гімн України знову переможно лунав. Усе це об’єднує українців, усе це об’єднує українок докола двох емоцій: гордість і вдячність», – наголосив глава держави.

Президент відзначив паралімпійців і їхніх тренерів орденами «За заслуги» I–III ступенів, «За мужність» III ступеня, княгині Ольги II–III

ступенів, князя Ярослава Мудрого V ступеня, медалями «За працю і звитягу» та присвоїв почесне звання «Заслужений працівник фізичної культури і спорту України».

На XIV Зимових паролімпійських іграх, які відбувалися 6–15 березня, українські спортсмени вибороли 19 медалей: три золоті, вісім срібних і вісім бронзових. Україна посіла сьоме місце в загальнокомандному заліку й третє місце за загальною кількістю здобутих нагород. Найбільше медалей вибороли спортсмени в парабіатлоні та паралижних перегонах: О. Кононова (одна золота, одна срібна й три бронзові), Т. Радь (одна золота, дві срібні й одна бронзова) та О. Казік з лідером С. Кучерявим (одна золота й дві срібні) *(Офіційне інтернет-представництво Президента України (http://www.president.gov.ua). – 2026. – 23.03).*

Аналітика

Політичні акценти

Н. Тарасенко, наук. співроб. СІАЗ НБУВ

Підсумки візитів Президента В. Зеленського до Великої Британії та Іспанії в оцінках експертів

Президент України В. Зеленський 17 березня здійснив візит до Великої Британії, який став наступним після візитів до Франції та Румунії у його європейському турне. Ці поїздки відбувалися на тлі зниження уваги світу до України через війну на Близькому Сході, паузи в переговорному процесі щодо завершення російсько-української війни, зростання цін на нафту, призупинення нафтових санкцій США проти Росії і швидкого вичерпання американських боєприпасів, необхідних Києву. Тож під час європейських візитів В. Зеленський закликав партнерів до подальшої підтримки України, пропонуючи натомість допомогу дронними технологіями та українським досвідом ведення війни.

Візит Президента України В. Зеленського до Лондона розпочався з аудієнції в Короля Великої Британії Чарльза III у Букінгемському палаці. Він подякував Його Величності та всій королівській родині за незмінну підтримку й солідарність з Україною під час війни проти РФ.

Далі В. Зеленський провів переговори з Прем'єр-міністром Сполученого Королівства К. Стармером. Головними темами обговорення були енергетична безпека України, дипломатичні зусилля щодо припинення російської агресії та ескалація на Близькому Сході. Одним із ключових питань на переговорах українського лідера з главою уряду Великої Британії стало об'єднання зусиль

Лондона та Києва для захисту країн Близького Сходу від іранських повітряних атак.

Бойові дії на Близькому Сході не повинні негативно позначитися на підтримці України, заявив Прем'єр-міністр К. Стармер на зустрічі з Президентом В. Зеленським. На його думку, не можна допустити, щоб союзник Ірану – Росія – отримала вигоду від конфлікту в регіоні. «Я вважаю дуже важливим чітко заявити, що основна увага має приділятися Україні. Очевидно, що на Близькому Сході триває конфлікт, але ми не можемо випускати з уваги те, що відбувається в Україні, і необхідність нашої підтримки там. І, по-друге, дуже важливо чітко й послідовно заявляти, що Путін не може отримувати вигоду від конфлікту в Ірані, чи то ціни на нафту, скасування санкцій», – зазначив він (URL: <https://uatv.ua/uk/ukrayina-ta-velyka-brytaniya-vprovadzhuvatymut-shi-u-vijskovi-tehnologiyi-pidsumky-vizytu-zelenskogo-do-londona-video>).

Президент України В. Зеленський і Прем'єр-міністр Великої Британії К. Стармер 17 березня домовилися про запуск всеохопного стратегічного діалогу між країнами. Про це йдеться в спільній заяві лідерів (URL: <https://www.president.gov.ua/news/spilna-zayava-lideriv-ukrayini-ta-spoluchenogo-korolivstva-v-103389>). Діалог закладає всеохоплюючу основу для досягнення разом спільних цілей України та Великої Британії й подальшого зміцнення двосторонніх відносин. Він забезпечує виконання зобов'язань, закріплених у знаковому Сторічному партнерстві, Угоді про стратегічне партнерство 2020 р. та двосторонній Угоді про співробітництво у сфері безпеки 2024 р.

Стратегічний діалог між Україною та Великою Британією охоплює вісім напрямів: безпека, торгівля, транспорт, енергетика, юстиція, наука, культура та зовнішня політика. Сторони провели переговори за кожним напрямом з метою обговорення сфер взаємної співпраці та визначення стратегічних пріоритетів на наступний рік.

Домовленості за вказаними напрямками зосереджено на таких моментах:

1. Політика, врегулювання конфлікту та стабілізація

Україна і Велика Британія домовилися координувати зовнішню політику для досягнення справедливого й тривалого миру. Ідеться про підтримку переговорного процесу, зокрема за участі США, а також про посилення санкційного тиску на Росію. Ще одна складова – боротьба з російським «тіньовим флотом», використання заморожених активів РФ для відновлення України і створення системи гарантій безпеки. Сторони також підтвердили курс на повернення депортованих українських дітей і підтримку реформ.

2. Економіка і торгівля

Лондон підтвердив довгострокову військову допомогу – щонайменше 3 млрд фунтів щорічно до 2030–2031 рр. Партнери зосередяться на зміцненні ППО, розвитку оборонних технологій і спільному виробництві, зокрема дронів-перехоплювачів. Також триватиме навчання українських військових у

межах міжнародних програм і розширяться співпраця в багатосторонніх форматах безпеки.

3. Протидія іноземному інформаційному маніпулюванню та втручанню

Сторони посилюватимуть взаємодію у сфері інформаційної безпеки для протидії російській дезінформації. Це передбачає обмін даними, розвиток стратегічних комунікацій і координацію дій проти мереж, які ведуть інформаційну війну. Особливу увагу приділятимуть протидії впливу Росії в третіх країнах і захисту демократичних процесів.

4. Енергетика та клімат

Велика Британія допомагатиме Україні відбудувати енергетику, пошкоджену російськими атаками, і готуватися до наступних опалювальних сезонів. Співпраця також охоплює розвиток «зеленої» енергетики, підвищення прозорості в секторі та залучення інвестицій. Важливим напрямом є координація міжнародної підтримки, зокрема у форматі G7+.

5. Юстиція і відповідальність

Київ і Лондон продовжать роботу над притягненням Москви до відповідальності за агресію та воєнні злочини. Ідеться про документування доказів, підтримку міжнародних судових механізмів і створення спецтрибуналу. Окремо сторони працюватимуть над поверненням депортованих дітей та забезпеченням компенсацій для України.

6. Наука, технології та інновації

Співпраця передбачає розвиток спільних проектів у космічній сфері, цифровій трансформації, штучному інтелекті та кібербезпеці. Сторони підтримуватимуть інновації, зокрема через взаємодію між стартапами й науковцями. Також увага приділяється розвитку цифрових державних сервісів і реабілітаційних програм для ветеранів.

7. Соціокультурні зв'язки, освіта та міграція

Київ і Лондон розширюватимуть освітні та культурні обміни, підтримуватимуть українців у Великій Британії, працюватимуть над спрощенням поїздок. Водночас сторони обговорюють міграційну політику та питання безпечного повернення українців додому після війни. Також передбачена координація у сфері спорту, зокрема щодо обмеження участі РФ і Білорусі в міжнародних змаганнях.

8. Економіка й торгівля

Сторони запускають окремий економічний діалог для розвитку торгівлі та інвестицій. У центрі уваги – усунення бар'єрів для бізнесу, страхування ризиків в умовах війни, відновлення фінансових ринків і створення сприятливого інвестиційного клімату. Також ідеться про розвиток транспортної інфраструктури та підтримку відбудови України (URL: <https://weukraine.tv/top/ukrajina-i-britanija-domovilisja-pro-stratehichnij-dialoh-viznachenovisim-naprjamkiv>).

Велика Британія фінансуватиме створення нового центру передового досвіду в галузі штучного інтелекту (ШІ) у структурі Міністерства оборони

України. Команда експертів, яка отримала фінансування в розмірі 500 тис. фунтів стерлінгів, забезпечить максимально ефективне використання штучного інтелекту для отримання переваги на полі бою.

«Ми повинні працювати в тандемі з нашими партнерами та союзниками, щоб гарантувати безпеку вдома й за кордоном, і це нове партнерство з Україною саме для цього. Дрони, електронна війна та швидкі інновації на полі бою тепер є центральними елементами національної й економічної безпеки, і це лише посилюється через конфлікт на Близькому Сході», – зазначається на сайті уряду Сполученого Королівства (URL: <https://uatv.ua/uk/kyuiv-ta-london-zmitsnyuyut-strategichne-spivrobotnytstvo-u-sferi-oborony-eksperty-proanalizuvaly-rezultaty-vizytu-zelenskogo-do-velykobrytaniyi>).

Спільне виробництво озброєнь В. Зеленський і К. Стармер обговорили з Генсеком НАТО М. Рютте. За словами Президента України, ішлося також про зміцнення української протиповітряної оборони та наповнення додатковим фінансуванням програми “PURL”.

В. Зеленський і К. Стармер підписали Декларацію про поглиблення співпраці у сфері безпеки та оборонної промисловості. Вона визначає рамки посиленого співробітництва у сфері безпеки й оборони між Україною та Сполученим Королівством, яке спрямовано на зміцнення готовності до колективної оборони, посилення стримування й сприяння довгостроковій стабільності та безпеці Європи (URL: <https://www.president.gov.ua/news/deklaraciya-pro-pogliblennya-spivrobotnictva-mizh-ukrayinoyu-103409>).

У документі зазначено, що обидві країни поділяють стратегічне бачення, згідно з яким Україна та Велика Британія виступають партнерами в розвитку сучасних оборонних спроможностей, спираючись на свої взаємні технологічні, промислові, інноваційні й оперативні можливості в поєднанні з бойовим досвідом України. Ця співпраця відображає спільне розуміння того, що Україна є державою, яка не лише захищає себе від агресії, а й сприяє безпеці своїх партнерів і зміцненню колективної обороноздатності Європи.

Декларація містить розділи, що окреслюють взаємні безпекові зобов'язання, засади партнерства в галузі оборонної промисловості, технологій та інтегрування бойового досвіду України. Ідеться також про поглиблення співробітництва у сфері військової підготовки, навчань, випробувань та оцінки безпілотних систем з метою зміцнення взаємосумісності, бойової готовності й здатності ефективно реагувати на нові виклики у сфері безпеки. Крім того, передбачено обмін безпековою інформацією та даними, що стосуються оборони. Вказано, що з метою забезпечення ефективної реалізації цієї Декларації буде створено відповідні механізми координації на робочому рівні в межах стратегічного діалогу.

Під час візиту до Лондона Президент України виступив у парламенті Великої Британії. Його промова була здебільшого присвячена питанням безпеки у світі й можливостям України бути корисною у її підтримці. Як

приклад В. Зеленський навів сьогоднішню ситуацію, коли вже 201 військовий експерт з України перебуває в регіоні Перської затоки та ще 34 готові до розгортання. «Це експерти, які знають, як захищатися, як допомогти від дронів «шахед». Наші команди вже знаходяться в Еміратах, Катарі, Саудівській Аравії та прямують до Кувейту. Ми співпрацюємо з кількома іншими країнами. Угоди вже укладено. Ми не хочемо, щоб цей терор іранського режиму проти своїх сусідів мав успіх. Я відправив цих військових експертів на прохання наших партнерів, зокрема Сполучених Штатів», – заявив В. Зеленський під час виступу в британському парламенті (URL: <https://www.rfi.fr/uk/європа/20260317-201-військовий-експерт-з-україни-вже-перебуває-на-близькому-сході-зеленський>).

Він наводив приклади того, як дорогі ракети ППО можуть бути неефективними саме в боротьбі з іранськими безпілотниками, та розповідав про українські набагато дешевші рішення. Один «шахед» за 50 тис. дол. можуть зупинити два дрони-перехоплювачі, вартість одного – менше 10 тис. дол. І таких перехоплювачів Україна може виробляти щодня щонайменше 2 тис. За словами Президента, можна й більше, але за умови інвестування.

«Наш підхід набагато економніший, ніж будь-що, що використовують сьогодні наші партнери. Дорогі друзі, ми повинні будувати систему безпеки таким чином, щоб її розвиток випереджав розвиток війни. І мова йде не лише про напади з боку держав. Ми маємо бути готові до будь-якого виду атак, у тому числі з боку недержавних суб'єктів, злочинних угруповань, терористичних груп і навіть одиночних нападників, які можуть отримати доступ до таких технологій. Із поширенням дронів масові атаки вже не коштують мільярдів. Вони коштують набагато менше. Це вже не лише такий багатий божевільний, як Путін, може собі це дозволити», – зазначив В. Зеленський.

Глава держави наголосив, що Україна не сприймає війну на Близькому Сході як щось далеке через тісну співпрацю Росії та Ірану. Він підкреслив, що сучасні конфлікти швидко змінюються та мають глобальний характер, а українські технології вже здатні перехоплювати дрони типу «шахед» не лише в Україні, а й у Європі та на Близькому Сході. Крім того, незабаром Україна планує отримати надводні дрони, здатні діяти в умовах океану. Наявні ж рішення можуть бути корисними сьогодні в Ормузькій протоці, де Іран блокує прохід суден, зауважив В. Зеленський.

«Ми розробляємо сучасні дрони, здатні тривало і стабільно протистояти загрозам на морі. Незабаром у нас з'являться системи, здатні діяти в умовах океану. Ми також приділяємо увагу розробці підводних систем. Таким чином, стикаючись із загрозами в Чорному морі, ми знаходимо правильні рішення, і ці рішення можуть бути корисними також і вам, зокрема у складних ситуаціях, подібних до тієї, що склалася в Ормузькій протоці. Дрони можуть розв'язувати проблеми, з якими іноді не може впоратися навіть флот», – прокоментував він

(URL: <https://uatv.ua/uk/ukrayina-ta-velyka-brytaniya-vprovadzhuvatymut-shi-u-vijskovi-tehnologiyi-pidsumky-vizytu-zelenskogo-do-londona-video>).

Окремо Президент зазначив, що українські оборонні технології можуть допомогти захистити британську військову базу на Кіпрі. В. Зеленський запропонував Великій Британії розгорнути українські групи перехоплення дронів на британських базах на Кіпрі. Також українські фахівці можуть встановити радары та акустичні системи спостереження, щоб перехоплювати дрони ще на підльоті. Це давало б змогу ефективно відстежувати та нейтралізувати загрози з повітря, включно з атаками на морі. Ідею спрямовано на підвищення безпеки у європейських водах і запобігання масштабним ударам, подібним до тих, що застосовувала Росія, зазначив В. Зеленський у зверненні до парламенту Великої Британії (URL: <https://ua.news/ua/world/zelenskii-zaproponuvav-grupi-perekhoplennia-droniv-na-kipri>).

Президент пояснив, що сучасні дрони запускаються не тільки із суші, а й з кораблів у морі, і «тіньовий флот» Росії може становити джерело таких атак. В. Зеленський наголосив, що атаки дронами на великі відстані стають дедалі частішими, і різні країни вже активно використовують їх у військових операціях. За його словами, заздалегідь розгорнуті групи перехоплення гарантуватимуть безпеку критичних об'єктів і водних шляхів у Європі, зменшуючи ризик масштабних інцидентів. «Подібне підкріплення може незабаром знадобитися по всій Європі», – підкреслив Президент.

Під час виступу він продемонстрував планшет, за допомогою якого можна в режимі реального часу стежити за ситуацією на фронті та російськими атаками, і розповів, що подарував один такий пристрій Королю Чарльзу III.

Підтримка України з боку Великої Британії залишається незмінною, попри ескалацію на Близькому Сході, також необхідно посилювати санкції проти РФ, заявив спікер Палати громад парламенту Великої Британії Л. Гойл під час візиту Президента В. Зеленського до Лондона. За його словами, попри війну на Близькому Сході, увага міжнародної спільноти не повинна відволікатися від України. «Росія не має отримати прибутку від такої події, і санкції на російську нафту мають тривати. Ми маємо продовжити здійснювати тиск на РФ», – наголосив Л. Гойл (URL: <https://weukraine.tv/novyny/vijna-na-blizkomu-skhodi-ne-maje-vidvolikati-vid-pidtrimki-ukrajini-spiker-parlamentu-velikoji-britaniji>).

Спікер додав, що Велика Британія продовжує підтримувати Україну, зокрема допомагає відновлювати енергетичну інфраструктуру, генерувати електроенергію та зміцнювати захист критичних об'єктів. Він також зазначив, що укладена у 2025 р. угода про партнерство між країнами та її ратифікація парламентом демонструють довгострокову підтримку України. Співпраця охоплює оборону, науку, культуру та торгівлю.

Л. Гойл наголосив, що безпека України є невід'ємною частиною безпеки Великої Британії та всієї Європи. Українці, за його словами, захищають не лише свою державу, а й демократичні цінності, суверенітет і право самостійно визначати власне майбутнє. На завершення він висловив сподівання, що одного дня світ зможе разом відсвяткувати мирну, вільну та демократичну Україну – без боротьби за виживання. Він запевнив, що Велика Британія й надалі залишатиметься на боці України.

Британія офіційно бере на себе лідерство у Європі – саме так британські ЗМІ повідомляють про українсько-британський оборонний пакт, підписаний 17 березня в Лондоні. Очікують, що його щорічна вартість становитиме 3 млрд фунтів стерлінгів. Британські ЗМІ називають це рішення «вотумом недовіри американській нестабільності». Коментатори наголошують, що декларація є стратегічним промисловим альянсом, покликаним захистити Україну від наслідків потенційної відмови США від підтримки Києва (URL: <https://www.polskieradio.pl/398/7856/Artykul/3661747,лондон-зважується-на-протистояння-з-вашингтоном-заради-україни>).

Британська преса оцінює візит Президента В. Зеленського до Лондона як жорсткий геополітичний маневр. Експерти погоджуються, що Україна вийшла за межі ролі прохача. The Times та The Daily Telegraph наголошують, що пакт про виробництво безпілотників та штучний інтелект означає, що Лондон купує в Києва безцінні знання сучасної війни. У результаті Україна стає «технологічною основою НАТО».

The Guardian зазначає, що присутність Генсекретаря НАТО М. Рютте підняла підписання пакту до статусу «європейського рятувального саміту». За даними газети, це чіткий сигнал для Вашингтона, що Європа не дозволить «торгувати Україною» в обмін на стабільні ціни на нафту. BBC та Sky News наголошують на прагматичному аспекті допомоги Україні, вказуючи на те, що боротьба з іранськими безпілотниками в Україні є випробуванням для британських військових систем, що захищають їхні бази на Близькому Сході.

Результати візиту В. Зеленського до Лондона прокоментували також українські експерти. Політолог, голова Центру аналізу та стратегій І. Чаленко зазначає, що під час візиту В. Зеленського до Великої Британії було проведено справді плідну роботу з британською владою, зокрема особисто з Прем'єром К. Стармером, що показує спробу напрацювати подальші кроки для загального посилення у сфері безпеки. «Крім Великої Британії, у нас немає іншого союзника, з яким уже підписано угоду про 100-річне співробітництво. Це стратегічне бачення розвитку оборонної сфери, економічної взаємодії та майбутнього Європи загалом. До того ж ідеться не лише про ЄС, а про Європу як суб'єкт і самостійного геополітичного актора», – говорить політолог.

«Ми сьогодні справді можемо запропонувати ті напрацювання, які були отримані під час війни Росії проти України, тож очевидно, що Україна, попри те, що формально не є членом Альянсу, уже робить внесок у євроатлантичну безпеку, який важко переоцінити. Відповідно, ідеться і про подальший

розвиток НАТО, зокрема з погляду використання українського досвіду. Україну необхідно активно залучати для посилення загальної системи безпеки», – вважає І. Чаленко (URL: <https://uatv.ua/uk/kyuiv-ta-london-zmitsnyuyut-strategichne-spivrobotnytstvo-u-sferi-oborony-eksperty-proanalizuvaly-rezultaty-vizytu-zelenskogo-do-velykobrytaniyi>).

За словами експерта-міжнародника С. Желіховського, Україна – важливий партнер для Великої Британії, так само як і Велика Британія дуже важлива для України. Ще до повномасштабного вторгнення офіційний Лондон підтримував Україну, ба більше, уже тоді обговорювалися ідеї більш тісного співробітництва, наприклад у форматі осі Лондон – Варшава – Київ. Поки цю концепцію повною мірою реалізувати не вдалося, але такий формат співпраці цілком може бути реалізовано в більш віддаленій перспективі, прогнозує експерт.

С. Желіховський вважає, що співробітництво між двома країнами має розвиватися на основі угоди про 100-річне партнерство, при цьому необхідно створювати також нові формати співпраці, у які можуть бути залучені й інші країни. «Для України Велика Британія важлива ще й тому, що це потужна держава, член НАТО, ядерна держава, країна з тісними зв'язками зі США. І цей потенціал можна й потрібно використовувати. З іншого боку, безпосередньо для Великої Британії після виходу з ЄС також важливо шукати надійних партнерів. І Україна цілком може ним бути», – переконаний він.

Візит Президента В. Зеленського до Лондона не лише зміцнив уже наявне співробітництво, а і відкрив нові напрями. Насамперед ідеться про військові технології з використання безпілотних систем, штучного інтелекту, унікального досвіду, здобутого українцями у війні з Росією. У Великій Британії безумовно, зацікавлені в таких інноваційних розробках і розуміють, що технології, які сьогодні «обкатуються» в російсько-українській війні, у майбутньому широко застосовуватимуться як у військовій сфері, так і в цивільній. Промислову базу Великої Британії може бути ефективно використано для виробництва і вдосконалення цих технологій, вважає С. Желіховський (URL: <https://uatv.ua/uk/kyuiv-ta-london-zmitsnyuyut-strategichne-spivrobotnytstvo-u-sferi-oborony-eksperty-proanalizuvaly-rezultaty-vizytu-zelenskogo-do-velykobrytaniyi>).

В. Зеленський 18 березня прибув з візитом до Іспанії. Програма перебування Президента України в Мадриді передбачала зустріч із Прем'єр-міністром Іспанії П. Санчесом, головою Конгресу депутатів Ф. Арменголь і головою сенату П. Ролланом, а також з Королем Іспанії Феліпе VI.

Глава держави оглянув оборонне підприємство “Sener Aerospace & Defence”, де ознайомився зі зразками техніки й оборонним виробництвом і взяв участь у підписанні ряду міжнародних договорів. Згодом, під час зустрічі Президента України з Прем'єр-міністром Іспанії було укладено україно-іспанські оборонні договори:

– Угоду про технічне й фінансове співробітництво між урядами України та Іспанії;

– Меморандум про взаєморозуміння між міністерствами оборони України та Іспанії щодо спільного виробництва в Іспанії;

– Меморандум про взаєморозуміння між Дипломатичною академією МЗС України та Дипломатичною школою МЗС, Євросоюзу й співробітництва Іспанії;

– Контракт між Укрзалізницею та Tria Ingeniería;

– Грантову угоду про безповоротне фінансування між Укрзалізницею й Instituto de Crédito Oficial (URL: <https://uatv.ua/uk/kyuyiv-i-madryd-posylyuyut-spivpratsyu-v-oboronnij-sferi-pidsumky-vizytu-zelenskogo-do-ispaniyi-video>).

Також було укладено угоди між іспанськими й українськими компаніями. Іспанська група “Sener” підписала двосторонні угоди з українською оборонною компанією “Fire Point”, Державним київським конструкторським бюро «Луч», українським науково-виробничим підприємством «Радіонікс». Кожна із цих трьох домовленостей стосується налагодження співробітництва в ракетній галузі й ППО та спрямована на посилення захисту українського неба.

Крім того, було підписано угоду про співробітництво між іспанською компанією “Escribano” та українським виробником безпілотних авіаційних систем “Skyeton”. Компанії спільно розроблятимуть і виготовлятимуть ударні лазерно-керовані системи, основою яких є безпілотні системи українського виробництва (URL: <https://uatv.ua/uk/9-dokumentiv-pidpysani-za-pidsumkamyu-vizytu-zelenskogo-v-ispaniyu-detali>).

Після підписання договорів В. Зеленський і П. Санчес провели спільну пресконференцію. Глава держави подякував Іспанії за підтримку, зазначивши, що вона однією з перших у Європі спрямувала фінансування в межах оборонної програми “SAFE” для підтримки виробництва та допомоги Україні. Він також подякував Іспанії за стабільну підтримку України, зокрема в питаннях євроінтеграції, санкцій проти Росії та забезпечення безпекових і фінансових гарантій.

Під час спілкування з журналістами В. Зеленський заявив, що, попри початок бойових дій на Близькому Сході через іранську агресію та військові постачання країнам Перської затоки, Україна продовжує отримувати військову допомогу. Водночас Київ занепокоєний її потенційним зменшенням. «Ніхто не зупиняв поставки в Україну, і в нас є всі ці поставки. Звичайно, ми боїмося, що вони зменшаться, тому я почав вже спілкуватися з європейськими партнерами щодо того, на що ми можемо розраховувати у разі великого дефіциту», – зазначив Президент (URL: <https://www.obozrevatel.com/ukr/politics-news/zelenskij-pribuv-iz-vizitom-do-ispanii-j-vidvidav-oboronne-pidpriemstvo.htm>).

Він зазначив, що попри складнощі, Україна шукає вихід, зокрема через розвиток інших напрямів військової підтримки. В. Зеленський підкреслив, що

країна активно нарощує власне виробництво, особливо дронів, і не має дефіциту в цій сфері. Водночас альтернативою є збільшення фінансування для розширення виробництва як в Україні, так і в співпраці з європейськими партнерами. Він звернув увагу на необхідність розблокування значних фінансових ресурсів, що дало б змогу посилити виробничі можливості (URL: <https://glavred.net/war/snyatie-sankciy-s-ra-i-peregovory-ukrainy-s-iranom-zelenskiy-sdelal-gromkie-zayavleniya-10749956.html>).

В. Зеленський наголосив, що Україна разом з урядом Іспанії та місцевими компаніями працює над подальшим технологічним розвитком оборонних спроможностей обох країн. Українська сторона готова ділитися набутим під час війни досвідом, зокрема у сфері використання дронів та інших сучасних рішень. Водночас іспанська оборонна промисловість має можливості постачати Україні необхідні боєприпаси, радары та техніку. Відповідні домовленості вже опрацьовуються на рівні команд. Підписані угоди покликані розширити цю співпрацю.

Президент також зазначив, що експорт українських дронів не може бути ефективним без комплексного підходу та участі військових фахівців. Безпосередньо технології не забезпечують результату без підготовлених команд і програмного забезпечення. «Це про дрони-перехоплювачі, які дешеві, але їх потрібно дуже багато. Але недостатньо, щоб були тисячі цих дронів без софту, без наших інженерів, без технологічної команди і без наших військових експертів», – підкреслив він, наголосивши, що навіть тисячі таких дронів не дадуть результату без належного програмного забезпечення, інженерної підтримки та військових, які вміють їх використовувати.

Київ готовий внести свій бойовий досвід у спільні проекти, запевнив В. Зеленський. «Україна готова надати допомогу, використовуючи знання, отримані під час війни, особливо щодо безпілотників. Іспанська оборонна промисловість може поставити Україні необхідні снаряди, радары та обладнання», – підкреслив Президент.

У свою чергу Прем'єр-міністр Іспанії запевнив, що Україна може розраховувати на підтримку Іспанії попри ескалацію на Близькому Сході. Він оголосив про виділення 1 млрд євро Україні у 2026 р. Більшу частину коштів спрямують на спільне виробництво озброєнь – безпілотників, ракет і радіолокаційних систем. Очільник іспанського уряду пояснив, що таким чином загальна фінансова підтримка України цього року збільшиться до 4 млрд євро. «Ніщо і ніхто не змусить нас забути про те, що відбувається в Україні. Ми продовжуватимемо надавати підтримку українському народові з тією ж інтенсивністю, що і в перший день. Уряд Іспанії, як і більшість іспанського суспільства, повністю підтримує розширення Європейського Союзу шляхом включення до нього України», – акцентував П. Санчес.

Значну увагу лідери двох держав приділили зміцненню протиповітряної оборони України, адже Росія щодня завдає ударів по українській критичній та цивільній інфраструктурі. При цьому РФ останнім часом використовує більше

балістики, ніж раніше, зазначив Президент України. Окремо він наголосив на значенні артилерії, зокрема боєприпасів калібру 155 мм, а також засобів захисту енергетичної інфраструктури, включно з системами “Gepard” і необхідними до них боєприпасами.

Президент України також повідомив, що під час переговорів із Прем’єр-міністром Іспанії П. Санчесом обговорив необхідність розблокування пакета допомоги для України обсягом 90 млрд євро. За його словами, Іспанія підтримує це рішення, адже йдеться не лише про фінанси, а й про принцип справедливості, який має діяти у Європі.

Згодом глава держави завітав до іспанського парламенту, де зустрівся з головою Конгресу депутатів Ф. Арменголь і головою сенату П. Ролланом. У розмові він відзначив участь Іспанії в програмі “PURL”. «Окремо говорили про можливі механізми для використання заморожених російських активів, потреби для підтримки нашої енергетичної стійкості. Увага й оборонним документам, які сьогодні уклали між Україною та Іспанією. Ми зацікавлені в спільних проектах з іспанськими компаніями. Це значно посилить захист не лише наших країн, а й усієї Європи», – повідомив В. Зеленський.

Президент України також зустрівся з Королем Іспанії Феліпе VI у королівській резиденції Сарсуела. Під час зустрічі обговорювалися питання двосторонньої співпраці та підтримки України. Президент подякував Його Величності та всьому іспанському народові за незмінну підтримку України впродовж років російської агресії, а також розповів про дипломатичну роботу для досягнення достойного миру та наголосив, що Україна робить усе можливе для того, щоб якнайшвидше закінчити війну ([URL: https://ua.news/ua/ukraine/zelenskii-proviv-zustrich-iz-korolem-ispaniyi-felipe-vi-1](https://ua.news/ua/ukraine/zelenskii-proviv-zustrich-iz-korolem-ispaniyi-felipe-vi-1)).

Отже, візити Президента В. Зеленського до Великої Британії та Іспанії засвідчили, що Україна й надалі зберігає потужну підтримку серед ключових європейських партнерів. У Лондоні було не лише підтверджено незмінну політичну і військову допомогу, а й зроблено важливий крок до поглиблення стратегічного партнерства на довгострокову перспективу. Домовленості у сферах безпеки, оборонної промисловості, технологій та інформаційної протидії створюють міцну основу для спільної відповіді на сучасні виклики. Особливо значущим є те, що Україна дедалі частіше сприймається не як країна, яка лише потребує підтримки, а як держава, що здатна пропонувати союзникам унікальний бойовий досвід і технологічні рішення. Це стосується насамперед безпілотних систем, штучного інтелекту та протидії дронам.

Візит В. Зеленського до Іспанії підтвердив готовність Мадрида посилювати практичну допомогу Україні, інвестувати в спільне виробництво озброєнь, підтримувати українську оборонну стійкість. Підписані угоди відкривають нові можливості для співпраці між державами та приватними компаніями, що є особливо важливим в умовах російсько-української війни. Водночас обидва візити показали, що Україна активно працює над

розширенням міжнародної коаліції на свою підтримку, не допускаючи зниження уваги світу до російської агресії. Значення цих перемовин полягає і в тому, що вони зміцнюють позиції України у європейській системі безпеки та підтверджують її роль як важливого суб'єкта регіональної стабільності.

А. Потіха, наук. співроб. СІАЗ НБУВ

Візит Президента України В. Зеленського до Франції

Президент України В. Зеленський 13 березня прибув з візитом до Франції. Це був уже 12-й візит від початку повномасштабного вторгнення Росії в Україну. До столиці Франції український Президент прибув з Румунії. Напередодні він зустрівся там із Президентом країни Н. Даном. Сторони обговорили співпрацю у сфері виробництва безпілотників та енергетики. Під час зустрічі йшлося про будівництво двох ліній електропередачі для постачання електроенергії, одну з яких може бути завершено вже до кінця року. Також В. Зеленський у Румунії зустрівся з українськими пілотами, які проходять навчання на винищувачах F-16.

Візит В. Зеленського до Парижа було заплановано значно раніше, ніж почалась американо-ізраїльська операція в Ірані. Тож до первинного плану – нагадування про тиск на РФ та узгоджень переговорного процесу – вносились корективи. Також важливо відзначити, що переговори зі США призупинились, і саме цього дня з Білого дому повідомили, що частково знімають санкції з РФ. Серед іншого, неприємним було і те, що на порядку денному стояв заблокований Угорщиною і Словаччиною кредит на 90 млрд євро.

Після прибуття до Парижа В. Зеленський у Єлисейському палаці провів двосторонню зустріч із французьким лідером Е. Макроном.

Переговори тривали більше запланованого і це означало, що поговорити їм було про що. Е. Макрон, крім українського питання, мусив коментувати також смерть першого французького солдата на Близькому Сході. «Москва помиляється, якщо розраховує скористатися війною на Близькому Сході, щоб відвернути увагу від України... Наша підтримка не послабшає, Франція виконує свої зобов'язання перед Україною, оскільки це питання не лише її безпеки, а й усієї Європи», – наголосив Е. Макрон (URL: <https://www.ukrinform.ua/rubric-world/4101818-zelenskij-u-francii-vizit-na-zahid-z-akcentom-na-shid.html>. 2026. 15.03).

Під час пресконференції журналісти задавали багато запитань, зокрема і про події на Близькому Сході. В. Зеленський подякував Франції та особисто Е. Макрону за підтримку України, підкресливши, що в Україні цінують цю підтримку. «Ми в Україні все це знаємо й дуже цінуємо, і також цінуємо, що завжди можемо координуватися з Францією та в багатьох питаннях бути

однодумцями – це так важливо, особливо під час війни», – наголосив В. Зеленський.

Як інформують ЗМІ, головною темою зустрічі була безпека України, Європи та глобальна стабільність у зв'язку з подіями на Близькому Сході. В. Зеленський висловив співчуття через загибель французького військового в Іраку під час іранського удару. «Можуть бути різні оцінки цієї американської кампанії проти іранського режиму, але будь-кому складно сперечатися з тим, що цей режим в Ірані – терористичний, і всьому регіону, і самому Ірану точно потрібно значно більше поваги до життя й більше захисту життя, передусім від цього режиму в Ірані», – підкреслив Президент України (URL: https://www.koroldanylo.com.ua/news/zelenskii_u_parizi_obgovoriv_bezpeku_ukrayini_ta_globalnu_stabilizaciiu_gotovnist_dilitisia_dosvidom_iz_zaxistu_vid_droniv_29602. 2026. 13.03).

Він також заявив, що Україна може зробити внесок у стабілізацію ситуації. За його словами, вже понад 10 країн звернулися за підтримкою щодо захисту від іранських дронів. «Недостатньо просто отримати десь перехоплювачі, треба, щоб був досвід їхнього застосування: такий досвід є у наших воїнів, має бути відповідна системна робота з радарями, з усією системою протиповітряної оборони. Україна готова поширити такий досвід заради безпеки тих партнерів, які нам допомагають», – зазначив В. Зеленський.

За інформацією ЗМІ, під час візиту В. Зеленського до Франції він зустрівся зі спадкоємним принцом Ірану Р. Пахлаві. Зустріч відбувалася в українському посольстві. В. Зеленський повідомив, що вони детально обговорили ситуацію в Ірані та регіоні й американську операцію проти терористичного режиму. «Принц і команда поінформували мене про сигнали, які вони отримують зсередини країни. Владна вертикаль і справді вже зазнала значних втрат, і важливо, щоб іранський режим ні в чому не виграв і щоб люди в Ірані отримали більше захисту життя та можливостей визначати власну долю», – написав В. Зеленський у телеграмі (URL: <https://www.ukrinform.ua/rubric-world/4101818-zelenskij-u-francii-vizit-na-zahid-z-akcentom-na-shid.html>. 2026. 15.03).

На його думку, Україна зацікавлена в тому, щоб бачити вільний Іран, який не співпрацюватиме з Росією і не дестабілізуватиме Близький Схід, Європу та світ. Р. Пахлаві зі свого боку засудив співпрацю Тегерана з Москвою, підтвердив підтримку суверенітету й територіальної цілісності України. Сторони домовилися підтримувати контакт і координувати міжнародний тиск на іранський режим та його союзників.

Проте під час пресконференції за участі В. Зеленського і Е. Макрона найбільше уваги президенти приділили безпеці у Європі. Президенти обговорили оборонну співпрацю, спільне виробництво озброєнь та програму «SAFE». «Україна вдячна за оборонну підтримку Франції впродовж усіх цих років, і сьогодні ми визначили кроки та конкретні рішення, які можуть дати

сильні результати. Це стосується і ППО, і бойової авіації», – додав В. Зеленський.

Окремо президенти обговорили співпрацю в рамках ЄС і «коаліції охочих», зокрема роль Франції в підтримці вступу України до Євросоюзу. Е. Макрон зазначив, що Україна заслуговує на відкриття перших переговорних кластерів.

Під час розмови наголошувалось на важливості тиску на Росію та розблокування 20-го пакета санкцій ЄС, адже необхідно посилити тиск на Росію.

В. Зеленський також звернув увагу на ризики через послаблення США санкцій проти російської нафти, що може дати РФ близько 10 млрд дол. на війну. «Рішучість Євросоюзу, рішучість інших партнерів у світі зараз має зберігатись, має працювати так, щоб у Росії не було додаткових ілюзій. Росія повинна завершити цю війну. І я вдячний кожному, хто нам із цим допомагає», – резюмував він.

В. Зеленський також підкреслив необхідність фінансової підтримки України у вигляді пакета 90 млрд євро на два роки. Е. Макрон запевнив у зусиллях Франції для розблокування цих коштів. «Зараз, напередодні зустрічі європейських лідерів у Брюсселі наступного тижня, ми координуємо наші позиції, щоб вийти на розблокування цих коштів. Коли Росія фактично отримує додаткові ресурси завдяки черговій дестабілізації, Україна має отримати те, по чому Європа вже ухвалила рішення», – підкреслив Президент України.

У свою чергу Е. Макрон запевнив, що Париж підтримує Україну в її боротьбі проти агресора і її євроінтеграційний шлях, а також схвалює реформи, які для цього проводить українська влада. «І багато чого вже зроблено, що вражає. Україна заслуговує на відкриття першого блоку переговорних розділів, і я не маю сумнівів, що ми цього досягнемо, попри штучні перешкоди, що виникли, і ми будемо супроводжувати цей шлях», – запевнив Президент Франції.

За його словами, Франція й надалі буде «повністю мобілізована», зокрема у межах головування у G7, та лобіюватиме розробку стратегії щодо захисту енергетики України від російських обстрілів. «Із січня ми надали (Україні) багато обладнання. Ми також узгодили в рамках G7 ефективну позицію з цього питання. Окрім усього цього, є, звісно, військова підтримка, яку ми й надалі надаватимемо», – повідомив французький лідер (URL: <https://suspihne.media/1263094-zelenskij-i-makron-dali-preskonferenciu-za-ridsumkami-zustrici-golovni-zaavi>. 2026. 13.03).

Е. Макрон заявив, що французький уряд «рішуче налаштований» у посиленні тиску на Москву, щоб змусити російське керівництво сісти за стіл переговорів «з доброю волею». «Багато чого було зроблено за допомогою санкцій... І ми продовжимо цю роботу, готуючи 20-й пакет санкцій, а також продовжуємо зусилля проти всіх форм обходу обмежень і боротьбу з тіншовим

флотом РФ, який забезпечує російські військові зусилля», – підкреслив Е. Макрон.

Він також пообіцяв, що партнери з країн-членів європейського блоку зроблять усе необхідне, щоб зобов'язання щодо позики ЄС для Києва у 90 млрд євро було виконано. «Ми зробимо все можливе, щоб кредит на 90 мільярдів євро, про який було домовлено, розблокували. Ми все зробимо для цього», – наголосив він, додавши, що загальний обсяг наданої ЄС допомоги з 2022 р. «наближається до 200 мільярдів».

Під час пресконференції піднімалося питання щодо нафтопроводу «Дружба». Президент Франції заявив, що підтримує відновлення транзиту нафтопроводом «Дружба», пов'язавши це питання з блокуванням Угорщиною позики у 90 млрд євро та погрози Словаччини. «Те, що відбулося на “Дружбі”... Треба, щоб передусім усе було прозоро... Рішення щодо 90 млрд євро позики було ухвалене всіма (ідеться про 27 країн-членів ЄС) у контексті війни – і він не змінився. Я розділяю два питання й рішуче хочу розв'язати обидва. Ми повинні дотримуватись нашого слова: 90 млрд мають бути передані за умовами, які схвалили у грудні, а “Дружба” має бути відновлена», – наголосив Е. Макрон.

Після того як Е. Макрон заявив про консенсус на рівні G7 щодо необхідності зберігати санкції проти РФ, журналістів цікавило, як це корелюється з новими американськими «винятками», які фактично дозволили транспортування російської нафти на деяких суднах. «Чи означає це, що Президент Трамп у цьому питанні вдається до подвійної риторики?» – прямо запитав кореспондент Le Monde.

В. Зеленський відповів, що це може негативно вплинути на перебіг війни Росії проти України. За його словами, Росія зможе додатково отримати значні кошти на ведення війни.

Е. Макрон був значно дипломатичнішим, назвавши рішення США «винятковим та обмеженим», яке «не означає довгострокового й широкого перегляду санкцій». «Спільна позиція G7 справді полягала в тому, щоб зберегти санкції проти Росії, тож, що стосується європейців і Франції, її буде дотримано», – запевнив Президент Франції (URL: <https://www.ukrinform.ua/rubric-world/4101818-zelenskij-u-francii-vizit-na-zahid-z-akcentom-na-shid.html>. 2026. 15.03).

Після завершення візиту до Франції В. Зеленський вирушив до Великої Британії. Як пише журналістка Л. Таран, перед дорогою в аеропорт В. Зеленський не захотів конкретизувати результати свого 12-го візиту до Франції. Лише підтвердив, що вони з Е. Макроном ухвалили «деякі важливі рішення», але поки що домовилися не обговорювати їх публічно. «Усе те, на що ми розраховуємо, а саме: протиповітряна оборона тощо – усе було підтверджено», – зазначив він.

Л. Таран зробила висновок, що за нестачі американських Patriot Україна може сподіватись принаймні на франко-італійський комплекс “SAMP/T” та

ракети до нього. «Раніше саме це обговорювалось у Києві з французькою міністеркою оборони. Як і раніше, нам потрібні і французькі Mirage. А також уся французька “парасолька” підтримки у Європі. В усіх сенсах», – підкреслила журналістка.

Д. Левусь, політолог-міжнародник, експерт Центру «Об’єднана Україна», вважає, що візит В. Зеленського до Франції – не лише про кредит у 90 млрд євро. Є речі, які з абсолютно зрозумілих причин також не є публічними, але про які можна судити з усієї тієї політики, яка проводилася раніше. Це і співпраця у військово-промисловому комплексі. Протягом останніх тижнів було кілька дуже цікавих новин. «Є, наприклад, програма “Bravel” та інші подібні проєкти з виробництва на території Франції – для України і для Франції – тих самих дронів та інших цікавих систем. Знову ж таки, це те, про що говорив Е. Макрон і що зараз не так активно обговорюється, на відміну від того, як це було, скажімо, два місяці тому», – зазначив експерт (URL: <https://uatv.ua/uk/ukrayina-i-frantsiya-posylyuyut-oboronnu-spivpratsyu-pidsumky-zustrichi-zelenskogo-i-makrona-v-otsinkah-ekspertiv>. 2026. 14.03).

На його думку, допомога Франції має велике значення, але цього недостатньо, адже без американської допомоги буде дуже складно. Тому всі чудово розуміють: необхідно утримувати Америку в особі Д. Трампа від імпульсивних дій, які могли б узагалі поховати можливість і переговорного процесу, і того, що ми зараз бачимо – цих натяків і навіть дій щодо зміни санкційної політики стосовно Російської Федерації як агресора. «Україні необхідно, щоб зберігався фокус уваги з боку Трампа щодо війни Росії проти України, повністю відмовитися від участі, як би американська сторона не говорила про те, що “ми підемо з цього процесу”, вони ніколи не підуть. Усе-таки важливість війни в Європі переважає», – вважає Д. Левусь.

При цьому він наголошує, що пріоритет уваги може вислизнути на тлі війни на Близькому Сході. «Якщо для цього потрібно особисто похвалити Президента Сполучених Штатів, то чому б цього і не зробити? Я думаю, це суто утилітарна річ – такі нагадування про те, яку роль відіграє нинішній американський Президент», – підкреслив експерт.

Натомість І. Чаленко, політолог, голова Центру аналізу і стратегій, відзначає саме важливість співпраці з Францією. За його словами, Франція залишається одним з основних європейських партнерів України. Нині іде певна конкуренція у Європі, і не лише у Європейському Союзі, а загалом у Європі, за лідерство у питанні безпеки. «Ми бачимо трьох ключових гравців: це Франція, Німеччина і Велика Британія. І те, що зараз Макрон, попри певне послаблення, яке було в попередні періоди, чітко демонструє політичну рішучість – і в підтримці України, і щодо санкційного режиму проти РФ. І в тому, що стосується об’єднаних зусиль щодо нормалізації ситуації в Перській затоці. Там багато таких нюансів, які зараз чітко показують: Макрон рішуче налаштований і продемонструвати свою активність, і допомогти у досягненні нормалізації ситуації», – підкреслив І. Чаленко.

За його словами, це стосується і завершення війни РФ проти України, і припинення військового конфлікту проти Ірану. Але ситуація, на жаль, рухається до подальшої ескалації.

На думку експерта, той зв'язок, комунікація і високий рівень особистого довірливого спілкування, який нині продемонстрували президенти України і Франції, якраз показує, що і європейські наші партнери, і Україна сьогодні зацікавлені справді у подальшій комунікації, у співпраці та координації наступних кроків. «Звичайно, для нас зараз надзвичайно важливо все ж таки отримати допомогу щодо виділення кредиту у 90 млрд євро. Очевидно, для нас зараз важливе продовження підтримки по військовій лінії. Ми знаємо, наскільки зараз переплетені різні проєкти з французьким ВПК. І багато інших питань: це енергетика, це гуманітарна сфера», – наголосив І. Чаленко.

Він, як і інші експерти, зазначає, що Франція є нині одним з основних європейських гравців, які допомагають Україні. Адже Україні на сьогодні варто максимально швидко впроваджувати ті рішення, до яких ми матимемо доступ. Але, звичайно ж, частина французьких технологій і певних рішень також буде використана – це очевидно.

Експерт центру «Об'єднана Україна» П. Олещук вважає, що ключовою метою візиту українського Президента до Франції став пошук алгоритмів для «розморозки» заблокованого угорським Прем'єром В. Орбаном кредиту Євросоюзу для України.

Водночас він акцентує увагу на тому, що Франція має особливий інтерес у тому, щоб українська кредитна крига скресла. «Зацікавленість французької сторони полягає в тому, що за рахунок цього кредиту ЄС для України мають реалізуватися домовленості щодо закупівлі Києвом французьких літаків “Rafale”. І саме тому, думаю, Зеленський намагається заручитися підтримкою Е. Макрона, аби просунути питання виділення цього кредиту якомога швидше», – зазначає експерт (URL: <https://focus.ua/uk/politics/747116-navishcho-zelenskiy-terminovo-pojihav-do-franciji-i-pro-shcho-domovivsya-z-makronom.2026.13.03>).

На думку експертів, французькі компанії сьогодні зацікавлені в участі в оперативному енергетичному відновленні України. Це і постачання необхідних запчастин, і створення окремих енергетичних кластерів.

Експерти вважають, що Франція і так постачала нам певне енергетичне обладнання. І ця підтримка продовжуватиметься, оскільки Україна налаштована відновлювати свої потужності. І йдеться не лише про класичні енергетичні системи, а й про відновлювану енергетику. Адже сьогодні значно посилюється розвиток сонячної енергетики та інших напрямів. Водночас атомна енергетика залишається основою.

Тому нині Україна робить основний акцент на комунікації з американською стороною. Однак із Францією щодо цього також буде подальший розвиток співпраці.

Саміт Європейської ради в Брюсселі: враження і результати в оцінках спостерігачів

Процеси дестабілізації світової системи взаємовідносин останніми роками демонструють стійку тенденцію до посилення, охоплюють дедалі більші простори, далі глобалізуються й загрожують вийти на рівень абсолютної неконтрольованості. На думку спостерігачів, значною мірою на характер розвитку ситуації вплинула непередбачувана й здебільшого позбавлена щонайменшої логічності та розважливості політика сучасної адміністрації Білого дому. У наявному контексті різкість заяв і рішучість дій Президента США Д. Трампа виглядає як хаотичне й непередбачене дійство з абсолютно непередбачуваним кінцем, у якому відсутній будь-який притомний сценарій і безроздільно панує особисте Его. Крім того, проблема значною мірою загострилася внаслідок того, що в результаті багаторічних прорахунків у кадровій політиці як демократичної, так і республіканської партії політичний істеблішмент США втратив одну зі своїх головних переваг – здатність до оновлення й підготовки нових ефективних лідерів. До певної міри у вищих ешелонах американської політики сформувалася модель геронтократії, що дивним чином нагадує пізній Радянський Союз. Разом з тим відбулася втрата можливості опиратися волонтаристським тенденціям лідера, оскільки працездатність системи стримувань і противаг виявилася критично залежною від особистісних якостей учасників політичного процесу. Від сміливості й рішучості конкретних конгресменів, сенаторів, суддів, які повинні думати про країну, її імідж та інтереси, а не про майбутні вибори чи прихильність президента.

З огляду на виключну роль Сполучених Штатів Америки, яку вони набули після Другої світової війни в політичній, безпековій і соціально-економічній системі, зазначені процеси істотно вплинули на перебіг подій у світі в цілому, а наслідки вже набули глобального характеру й продовжують поглиблюватися та розширюватися. Європейський Союз – як і решта світу – має відповідати на виклики, що виникають унаслідок поточних змін, і знаходити адекватні розв'язання проблем. Черговим заходом, присвяченим цим питанням, став Саміт лідерів ЄС у Брюсселі, що відбувся 19 березня.

Спостерігачі відмітили вкрай невдалі результати засідання, які викликають особливо велике занепокоєння на тлі значних небезпек як економічного, так і політичного характеру, з якими вже стикнулася Європа та які мають чітку тенденцію на загострення. Зокрема, видання “Politico” зауважило: «Рідко коли нездатність ЄС взяти на себе провідну роль у міжнародних справах була настільки очевидною. Європейські лідери могли лише відвертатися та сперечатися один з одним у той час, як бомбардування,

ракетні удари і вбивства тривали... Ситуація в Ірані не була проігнорована. Зокрема, поновилися дискусії про направлення французьких військових кораблів в Ормузьку протоку, можливо, за підтримки Ради Безпеки ООН. Однак у підсумковій заяві саміту не було обіцянок про формування якоїсь нової місії, а лише згадувалося про посилення вже наявних військово-морських операцій ЄС у регіоні. До кінця переговорів європейські лідери дійшли протверезного висновку: «Європа має незначну владу або бажання впливати на перебіг подій». За словами одного зі співрозмовників видання, який вказується як представник ЄС, блоку залишається лише робити «те, що ми завжди робимо» – писати «хороші заяви» (URL: <https://nv.ua/ukr/world/geopolitics/samit-lideriv-yes-u-byusseli-19-bereznya-lishe-pidkresliv-bezsillya-yevropi-analiz-politico-50593365.html>).

Отже, ми вкотре за останні роки стаємо свідками, коли, замість рішучих дій, лунають лише самі слова. Вочевидь десятиліття спокійного та заможного життя сприяли втраті навичок необхідних для реальної боротьби за свої інтереси. Механізми прийняття рішень які працювали в спокійні часи та під надійною безпековою парасолькою США, не витримують випробування сучасного періоду турбулентності. Причому проблема головною мірою полягає не у втраті технічних чи інших фізичних можливостей, за висновком безпосередньо учасників, проблема ще у відсутності бажання реально впливати на ситуацію. Тобто слід шукати причини відсутності волі до дій, які, скоріш, полягають у спробах зберегти прихильність виборців, побоюваннях щодо політичних чи економічних наслідків, які в підсумку будуть ще більшими в разі збереження такої політики.

У цьому контексті виключно показовою виявилася ситуація щодо рішення довготривалого питання надання Україні обіцяного ще взимку кредиту. Отже, через понад чотири роки після повномасштабного вторгнення Росії лідери ЄС не змогли впоратися із внутрішніми розбіжностями та схвалити виділення Києву 90 млрд євро, вказує Politico. Прем'єр-міністр Угорщини В. Орбан 19 березня повторив, що не підтримає жодного рішення на користь України, доки не відновиться постачання нафти трубопроводом «Дружба». Ідеться, зокрема, про 90 млрд євро кредиту для України, рішення про що було погоджено на Раді ЄС 24 лютого. Угорщина блокує остаточне ухвалення документів, пов'язаних з виділенням коштів (URL: <https://nv.ua/ukr/world/geopolitics/samit-lideriv-yes-u-byusseli-19-bereznya-lishe-pidkresliv-bezsillya-yevropi-analiz-politico-50593365.html>).

Як зазначають спостерігачі, В. Орбан протягом останніх років цілеспрямовано веде відкриту антиукраїнську й антиєвропейську політику. У своїх заявах він неодноразово підтримував агресивні дії РФ проти України, виступав проти надання допомоги, постійно намагався блокувати всі рішення щодо реалізації євроатлантичних і європейських перспектив України. Крім того, він різко критикував і критикує політику ЄС та звинувачує Брюссель у порушеннях прав Угорщини, займається відкритим шантажем, висуває

безглузді звинувачення проти кандидатів у НАТО, як це було у випадку зі вступом Швеції до Альянсу тощо. У цих обставинах викликає чималий подив поблажливе ставлення до В. Орбана як з боку європейських лідерів, так і очільників ЄС. Незважаючи на наявні політичні й економічні інструменти впливу, жодних реальних дій не було. У результаті очільник однієї з європейських країн, яка є членом ЄС і НАТО, веде відкриту підривну роботу, руйнує імідж ЄС перед світом і громадянами без щонайменших наслідків.

Причому він продовжував це робити й на самому саміті в Брюсселі. Зокрема, Прем'єр-міністр Угорщини В. Орбан різко розкритикував підхід Європи до енергетичної кризи, яка розгортається. «Поведінка та стратегія європейців у цьому питанні просто божевільні», – підкреслив він, додавши, що ЄС потрібно купувати російську нафту, щоб «вижити» ([URL: https://www.unian.ua/world/samit-yes-yevropeyski-lideri-ne-zmogli-priynyati-zhodne-rishennya-shchodo-viyn-v-ukrajini-ta-irani-13321284.html](https://www.unian.ua/world/samit-yes-yevropeyski-lideri-ne-zmogli-priynyati-zhodne-rishennya-shchodo-viyn-v-ukrajini-ta-irani-13321284.html)). Отже, він укотре закликає піти на співпрацю з агресором, який розв'язав найбільшу війну у Європі після Другої світової і який не лише погрожує країнам Балтії та всім іншим ядерною зброєю, а й здійснює підривні операції проти систем комунікації та повітряного простору країн НАТО. Проте знову жодної публічної рішучої реакції, крім чуток про ніби жорстку розмову, не видно і не чуто.

Поки Іран бомбардував своїх сусідів, порушуючи енергопостачання Європи, Україна атакувала російські заводи, які ремонтують військові літаки. Тоді як Президент США Д. Трамп у Вашингтоні жартував про атаку на Перл-Харбор разом з Прем'єр-міністром Японії, лідери Європи використовували свої переговори, щоб поводитися зі схемою квот на викиди вуглецю, Системою торгівлі викидами. «Це не зовсім не пов'язано з глобальним енергетичним шоком, але навряд чи це питання, де континент міг би продемонструвати свою геополітичну міць», – зазначає у своєму матеріалі Politico ([URL: https://www.unian.ua/world/samit-yes-yevropeyski-lideri-ne-zmogli-priynyati-zhodne-rishennya-shchodo-viyn-v-ukrajini-ta-irani-13321284.html](https://www.unian.ua/world/samit-yes-yevropeyski-lideri-ne-zmogli-priynyati-zhodne-rishennya-shchodo-viyn-v-ukrajini-ta-irani-13321284.html)). На думку спостерігачів, обговорення квот на викиди вуглецю виглядають особливо недоречними на тлі величезної шкоди довкіллю, яку нанесла й продовжує наносити широкомасштабна агресія РФ в Україні, та екологічної катастрофи, яка розгортається в країнах Перської затоки внаслідок операції США й Ізраїлю проти Ірану та бомбардувань Іраном сусідніх країн.

Вихід із ситуації можливий лише шляхом відновлення традицій міжнародної поведінки й дотримання права. Зокрема, президент Європейської ради А. Кошта заявив журналістам: «У ці дуже неспокійні часи, у яких ми живемо, як ніколи раніше вирішальне значення має підтримка міжнародного порядку, заснованого на правилах. Альтернативою є хаос. Альтернативою є війна в Україні. Альтернативою є війна на Близькому Сході» ([URL: https://www.unian.ua/world/samit-yes-yevropeyski-lideri-ne-zmogli-priynyati-zhodne-rishennya-shchodo-viyn-v-ukrajini-ta-irani-13321284.html](https://www.unian.ua/world/samit-yes-yevropeyski-lideri-ne-zmogli-priynyati-zhodne-rishennya-shchodo-viyn-v-ukrajini-ta-irani-13321284.html)). Проте, на

жаль, висловлене розуміння проблеми не було реалізовано в реальних діях. Саміт не спромігся хоча б спробувати повернути правила у свою діяльність і зробити щонайменші кроки у бік розв'язання проблеми з відкрито антиєвропейською поведінкою В. Орбана, яка додатково підбурюється прийдешніми виборами й непевністю політика у їхньому результаті.

Додатково ускладнюють ситуацію всередині ЄС з питань санкційної політики проблеми з енергоносіями, що істотно подорожчали внаслідок війни на Близькому Сході. «У підсумку саміт Євроради офіційно зафіксував розкол щодо України. Підсумкову заяву підтримали 25 із 27 країн-членів ЄС. Слідом за Угорщиною у демарш пішла й Словаччина. Проте реальна кількість скептиків може бути більшою – через стрімкий злет цін на нафту на тлі війни в Ірані. Угорський лідер почувається переможцем». Симптоми очевидні: Прем'єр Нідерландів Б. де Вевер перед засіданням Євроради заговорив про діалог з Росією, а Прем'єр Італії Дж. Мелоні, за даними Politico, «розуміє» позицію угорського колеги. «Хоча згодом обидва політики пом'якшили свої вислови, деструктивні процеси тривають. В. Орбан демонстративно залишив залу під час виступу В. Зеленського» (URL: https://gazeta.ua/articles/politics/_cilkom-tayemno-na-chiyu-korist-samit-es-stav-zakritim-i-yaki-visnovki-vzhe-zrobila-ukrayina/1246619).

Треба зауважити, що особливо небезпечною така поведінка європейських лідерів стає в умовах зростання впливу правих сил у країнах Європи, яке, з одного боку, посилюється завдяки підтримки з боку Кремля, з іншого – стимулюється незадоволенням громадян нерішучістю політиків щодо вирішення проблемних економічних і соціально-політичних питань усередині країн. Зокрема, 2026 р. обіцяє бути напруженим для ЄС через ряд виборів у країнах Європи, зокрема в Словенії, Болгарії, Угорщині та регіональних виборів у східній Німеччині. «Кожен національний вибір тепер є мішенню для втручання; 2026 р. може стати ідеальним штормом у Європі», – підкреслила глава дипломатії ЄС К. Каллас. Росія та Китай інвестували до 11 млрд євро у виборчі дезінформаційні кампанії, пише EUobserver (URL: <https://forbes.ua/ru/svit/idealniy-shtorm-dlya-evropi-tramp-splutav-karti-lideram-es-pered-samitom-u-bryusseli-shcho-bude-v-adzhendi-ta-yaki-rishennya-dlya-ukraini-oglyad-mizhnarodnikh-zmi-19032026-37245>).

Слід зауважити, що намагання Кремля вплинути на результати виборів у різних країнах мають системний характер. Зокрема, у Румунії у 2024 р. саме через імовірне втручання Росії було відмінено результати президентських виборів. Також правоохоронними органами Молдови було зафіксовано численні спроби впливу на перебіг виборчих кампаній, масові випадки підкупу виборців під час виборів президента у 2024 р., парламентських виборів 2025 р.

Не стали виключенням і цьогорічні вибори. Так, черговим прикладом таких гібридних атак стали парламентські вибори в Словенії, призначені на 22 березня. Напередодні голосування стався масштабний шпигунський скандал

за участю Black Cube – ізраїльської приватної розвідувальної компанії. Її звинувачують у проведенні таємної операції щодо впливу на виборців за допомогою секретних записів, щоб допомогти лідеру опозиції Я. Янше перемогти. Я. Янша є союзником В. Орбана та прихильником Д. Трампа, зазначає Euronews. Перемога партії Я. Янша на виборах у Словенії означатиме падіння ще однієї ліберальної твердині у Європі, передає Euronews слова політичного оглядача А. Пенгова (URL: <https://forbes.ua/ru/svit/idealniy-shtorm-dlya-evropi-tramp-splutav-karti-lideram-es-pered-samitom-u-bryusseli-shchobude-v-adzhendi-ta-yaki-rishennya-dlya-ukraini-oglyad-mizhnarodnikh-zmi-19032026-37245>).

Саме з очікуванням результатів прийдешніх виборів до парламенту Угорщини 12 квітня спостерігачі пов'язують мляву реакцію європейських лідерів на демарші В. Орбана. У Європі пов'язують опір Угорщини з парламентськими виборами, які відбудуться там 12 квітня. Про це говорив і канцлер Німеччини Ф. Мерц. З виборами пов'язаний варіант розв'язання проблеми, що вважається основним, – або в Будапешті зміниться влада, або В. Орбан послабить позицію після голосування. «Якщо чесно, то “план Б” це принцип надії», – зазначає Ф. Коммер, експерт з Європи у Фонді Бертельсманна. Він не бачить іншого реалістичного сценарію: «Ні в кого немає хорошої ідеї» (URL: <https://amp.dw.com/ru/veto-orbana-kak-es-mozet-razblokirovat-kredit-dla-kieva/a-76455648>).

Ситуація ускладнюється тим, що відкритий тиск на угорського лідера з боку ЄС на тлі його риторики щодо ворожого ставлення з боку Брюсселя й диктату євробюрократів може бути використаний як додатковий козир у передвиборчій кампанії. «У Європі не приховують розчарування діями Угорщини, але як Брюссель може вплинути на Орбана? Варіантів два – “батіг і пряник”», – зазначає Ф. Коммер. За його словами, Угорщині можуть продовжити урізати фінансування, що вже було зроблено на мільярди євро через критику порушень принципу верховенства права. Або, навпаки, пом'якшити підхід. До такого варіанта схиляються деякі опитані DW оглядачі в Берліні. Вони вважають, що в результаті Брюсселю доведеться «купити» згоду В. Орбана, як це вже було в минулому (URL: <https://amp.dw.com/ru/veto-orbana-kak-es-mozet-razblokirovat-kredit-dla-kieva/a-76455648>).

Проте ці сценарії можливі лише після виборів, щоб уникнути докорів у втручанні, зазначає Г. Сабатіль (Gerhard Sabathil), професор Українського вільного університету в Мюнхені, колишній чиновник Євросоюзу, який раніше, серед іншого, очолював представництво ЄС у Німеччині. Дискусія про це сьогодні може бути контрпродуктивною, зазначив колишній німецько-угорський дипломат (URL: <https://amp.dw.com/ru/veto-orbana-kak-es-mozet-razblokirovat-kredit-dla-kieva/a-76455648>).

Президент України В. Зеленський брав участь у саміті ЄС по відеозв'язку та наполягав на виплаті кредиту. Перед засіданням Євроради він заявив, що заблокований Угорщиною пакет допомоги ЄС на суму 90 млрд євро

має вирішальне значення. За словами В. Зеленського, Україна, яка вже п'ятий рік обороняється від повномасштабного вторгнення Росії, перебуває в «дуже тяжкому становищі». Президент України також повідомив, що за останні дні отримував сигнали зі США про можливе швидке відновлення мирних переговорів з РФ, і додав, що Україна спільно з Євросоюзом працює над відновленням пошкодженого Росією нафтопроводу «Дружба» (URL: <https://www.dw.com/ru/es-poobesal-ukraine-podderzku-no-ne-razblokiroval-kredit-na-90-mlrd-evro/a-76441102>).

Разом з тим, виходячи із впевненості, що так чи інакше кризу в Перській затоці буде вирішено, Євросоюз не повинен відмовлятися від стратегічних планів щодо відмовлення від імпорту російського зрідженого природного газу (ЗПГ) до кінця 2026 р., незважаючи на кризу з поставками енергоносіїв, спричинену війною США та Ізраїлю з Іраном. Про це 20 березня заявила голова Єврокомісії У. фон дер Ляєн на пресконференції за підсумками саміту ЄС. «У нас є чіткі цілі, і ми дотримуємося їх», – відповіла вона на питання про можливість перенесення крайнього терміну для припинення імпорту ЗПГ із РФ у зв'язку з пошкодженням виробничих потужностей у Катарі та глобальним збоєм постачання. «Ми рухаємося за планом у середньостроковій та довгостроковій перспективі, і наші цілі дуже чіткі», – зазначила політик (URL: <https://www.lrt.lt/ru/novosti/17/2873041/es-po-prezhnemu-planiruet-otkazat-sia-ot-spg-rf-do-kontsa-goda>).

Так само рішуче виступила вона щодо допомоги Україні. У. фон дер Ляєн, зокрема, заявила що Європейський Союз, попри блокування з боку Угорщини, усе одно надасть Україні кредит у розмірі 90 млрд євро в 2026–2027 рр. «Позика залишається заблокованою, оскільки один лідер не дотримується свого слова. Але дозвольте мені повторити те, що я вже сказала в Києві. Ми виконаємо це так чи інакше». Вона визнала, що перед ЄС «стоять складні завдання», водночас додала: «Але сьогодні ми зміцнили нашу рішучість. Це була дуже хороша Європейська рада» (URL: <https://www.pravda.com.ua/news/2026/03/20/8026377>).

Крім уже зазначених вище можливостей природного розблокування допомоги в результаті завершення виборчого процесу в Угорщині, на думку експертів, існує ще декілька можливих варіантів. Зокрема, можлива допомога на двосторонньому рівні від країн Євросоюзу. «Якщо грошей МВФ не вистачить і час тиснутиме, тоді зростає ймовірність білатеральних рішень», – зазначає Ф. Коммер. За його словами, балтійські та скандинавські країни вже просигналізували готовність до цього. Також один з варіантів, що знову обговорюються, – передача Україні частини заморожених у ЄС російських активів, які зберігаються в Бельгії. Його активно просував канцлер Ф. Мерц, але на грудневому саміті його не підтримали. Попередник Ф. Мерця на чолі партії Християнсько-демократичний союз (ХДС), колишня міністр оборони ФРН та голова близького до ХДС Фонду ім. Аденауера А. Крамп-Карренбауер запропонувала свій варіант, даючи інтерв'ю газеті “Frankfurter Allgemeine”.

Суть її пропозиції – використовувати російські активи, але перевести їх з рахунку в Бельгії на рахунок ЄС в іншому місці, щоб захистити бельгійців від тиску Росії. Місце А. Крамп-Карренбауер не уточнює. За її словами, для цього не потрібна згода всіх країн-членів ЄС, але Німеччині знадобиться підтримка інших великих держав, насамперед Франції. Експерти вважають, що такий варіант можливий, але вказують на відкрите питання – чи є в Європі політична воля використати російські гроші. Ф. Коммер налаштований скептично.

Г. Сабатіль упевнений, що в результаті рішення буде знайдено і воно може бути «комбінацією різних можливостей». «Винахідливість юристів у Брюсселі сильніша, ніж це можуть уявити ті в Угорщині, хто влаштував блокаду, – зазначає колишній єврочиновник. – Ми не можемо дозволити одній країні шантажувати себе» (URL: <https://amp.dw.com/ru/veto-orbana-kak-es-mozet-razblokirovat-kredit-dla-kieva/a-76455648>).

Ще однією проблемою, яка демонструє недосконалість окремих положень регуляції відносин усередині ЄС тепер уже в економічній сфері, також була піднята на саміті в Брюсселі. Ідеться про представлення бізнес-плану EU Inc. Головна мета – зупинити відтік інноваторів, стартапів і капіталу в США. Наразі європейські підприємці змушені долати хаос із 27 різних національних законодавств, зазначає Euractiv. Ці внутрішні бюрократичні бар'єри еквівалентні 44 % мита на товари та колосального – 110 % – мита на послуги всередині безпосередньо ЄС, за оцінками МВФ. Для розв'язання цієї проблеми Європейська комісія планує представити на саміті ініціативу EU Inc, так званий 28-й правовий режим. Він дасть можливість засновникам реєструвати нові компанії за єдиними загальноєвропейськими правилами: у повністю цифровому форматі, за 48 год та за 100 євро, пише Euractiv (URL: <https://forbes.ua/ru/svit/idealniy-shtorm-dlya-evropi-tramp-splutav-karti-lideram-es-pered-samitom-u-bryusseli-shcho-bude-v-adzhendi-ta-yaki-rishennya-dlya-ukraini-oglyad-mizhnarodnikh-zmi-19032026-37245>).

Отже, саміт лідерів ЄС у Брюсселі залишив по собі неоднозначні враження і викликав суперечливі оцінки спостерігачів. Разом з тим слід визнати, що пошук прийнятних рішень триває, зберігається підтримка України й на найвищому рівні підтверджено готовність надати всю необхідну підтримку сьогодні та зберегти її на майбутнє. Визнання наявних проблем у регуляторній політиці ЄС – як в економічній, так і політичній сферах – дає надію на досягнення реальних результатів, які допоможуть подолати як внутрішні суперечності, так й ефективно відповісти на зовнішні виклики.

Криза навколо Ормузької протоки: оцінки експертів

Світова енергетична система залишається вразливою до геополітичних потрясінь, і Ормузька протока сьогодні перетворилася на її найчутливіший нерв. Донедавна через цей вузький морський коридор щодня проходило близько п'ятої частини світових поставок нафти і скрапленого газу. Тому порушення руху майже одразу резонує на глобальних ринках. В умовах стрімкого розгортання відкритого конфлікту між Іраном і американсько-ізраїльським тандемом дедалі частіше лунають попередження про можливу енергетичну кризу, масштаби якої можуть перевершити навіть шоківі події початку 1970-х та 1990-х років.

Одним зі свідчень критичного рівня загрози стала надзвичайна консультативна зустріч міністрів закордонних справ арабських та ісламських країн, що відбулася 19 березня в столиці Саудівської Аравії Ер-Ріяді. Представники ще 11 держав – Азербайджану, Бахреїну, Єгипту, Йорданії, Кувейту, Лівану, Пакистану, Катару, Сирії, Туреччини та Об'єднаних Арабських Еміратів – підтримали саудівську ініціативу, виступивши з консолідованою позицією. Учасники зустрічі закликали Іран до негайного припинення атак на енергетичну інфраструктуру та цивільні об'єкти. У спільній заяві було окремо наголошено на неприпустимості будь-яких дій, що загрожують міжнародному судноплавству в Ормузькій протоці, оскільки це підриває не лише регіональну стабільність, а й глобальну економічну стійкість. (URL: <https://suspilne.media/1267520-golovi-mzs-dvanadcatoh-arabskih-ta-islamskih-krain-zaklikali-iran-pripiniti-atakuvati-derzavi-regionu>).

У цьому контексті також показовим стає обговорення в експертних колах проєкту альтернативного маршруту – ідеї прориття каналу через Мусандамський півострів, що дало б змогу частково обійти Ормузьку протоку. Попри технічну складність і політичну неоднозначність, сама поява таких ініціатив свідчить про високий рівень загальної тривожності. Через це виникає ключове питання: чи є нинішня напруженість навколо Ормузької протоки ситуативною кризою, чи вона сигналізує про глибшу трансформацію глобальної енергетичної безпеки?

За інформацією експертів Міжнародного енергетичного агентства (ІЕА), пропускна здатність Ормузької протоки становить близько 17–20 млн барелів нафти щодня, приблизно 20 % глобального морського експорту нафти. Водночас загальний обсяг транзиту скрапленого газу (СПГ) у минулому році становив понад 112 млрд м³ (еквівалент приблизно 81 млн т). У середньому через протоку проходили 6–10 танкерів-газовозів і 14–16 танкерів із нафтою на добу (URL: <https://www.iea.org/reports/oil-market-report>).

Дослідники аналітичного центру “Today in Energy” підкреслюють, що протока є не лише важливою транспортною артерією, а й геополітичним

інструментом впливу. Наприклад, понад 93 % катарського та 96 % експорту СПГ з Об'єднаних Арабських Еміратів йде саме через Ормуз. Тому зупинка трафіку в протоці здатна вивести ці країни з рядів головних світових постачальників енергоносіїв. Разом з тим треба враховувати, що катарський газ забезпечує критичну частку імпорту Китаю (29 %), Індії (до 50 %), Південної Кореї та Японії. Попри скромніші показники задоволення європейського попиту (10–12 %), цей обсяг став критичним після 2022 р., коли ЄС почав заміщувати російський трубопровідний газ саме катарським СПГ. У зв'язку з цим фахівці EIA прогнозують, що навіть короткочасне блокування протоки може спричинити різке зростання цін на нафту та скраплений газ і порушення глобальних ланцюгів постачання (URL: https://www.eia.gov/international/analysis/regions-of-interest/Strait_of_Hormuz).

Експерти Центру стратегічних і міжнародних досліджень (CSIS) звертають увагу на те, що кожне загострення в районі Ормузької протоки дивним чином збігається з піками політичного тиску на Іран. Однак сама ця залежність ще не пояснює головного: чому навіть локальні інциденти – затримання окремих танкерів чи демонстративні військові маневри – викликають настільки непропорційну реакцію глобального ринку енергоносіїв (URL: <https://www.csis.org/analysis/iran-gulf-tensions>). Ефект доміно зумовлений тим, що сучасний ринок оперує не лише фізичними обсягами нафти, а й очікуваннями. Будь-яка активність іранських сил Корпусу вартівих ісламської революції (КВІР) у протоці автоматично вмикає алгоритми високочастотного трейдингу, що миттєво закладають у ціну бареля т. зв. «геополітичну премію за ризик». Це, фігурально висловлюючись, може перетворити навіть звичайний іранський патрульний катер на інструмент макроекономічного впливу, що здатний за лічені хвилини дестабілізувати фондові індекси в Нью-Йорку чи Токіо. Саме тут, на думку експертів Брукінгського інституту, і проявляється специфіка іранської стратегії: Тегеран не прагне перекрити протоку фізично – достатньо зробити можливість проходження через неї непередбачуваною. Ринок реагує не на факт блокування, а на саму можливість такого сценарію (URL: <https://www.brookings.edu/articles/iran-strategy-gulf>).

Ця стратегія базується на доктрині «асиметричного стримування», де використання дешевих, але масових засобів – мінних загороджень нового покоління, роїв ударних дронів та берегових протикорабельних комплексів – робить ціну захисту протоки для західних союзників неспівмірною з вартістю самих засобів нападу. Психологічний тиск посилюється усвідомленням того, що сучасні танкери-гіганти класу VLCC, здатні транспортувати одноразово до 2,2 млн барелів нафти, є надзвичайно вразливими цілями. При довжині близько 330 м (що дорівнює трьом футбольним полям) та ширині 60 м ці судна є «неповороткими мішенями», чие пошкодження здатне спровокувати не лише глобальний енергетичний колапс, а й безпрецедентну екологічну катастрофу. Інакше кажучи, Ормузька протока перетворюється не стільки на транспортний

вузол, скільки на інструмент психологічного впливу, де навіть сигнал про загрозу працює ефективніше за реальну дію.

Утім, редукувати ситуацію лише до іранського чинника веде до втрати ширшого контексту. Експертне середовище RAND Corporation підкреслює, що напруженість формується у точці перетину кількох процесів: санкційного тиску, регіональної конкуренції й трансформації глобального енергетичного ринку (URL: https://www.rand.org/pubs/research_reports/RR1234.html). Додатковим дестабілізуючим фактором стає внутрішня конкуренція всередині ОПЕК+ та амбіції регіональних лідерів, таких як Саудівська Аравія та ОАЕ, побудувати власну систему безпеки, незалежну від Вашингтона. Це створює багатовекторну шахівницю, де кожен крок будь-якої сторони інтерпретується супротивниками як потенційна загроза національному виживанню.

У цій логіці Іран радше користується ситуацією, ніж створює її з нуля. Посилення ролі Перської затоки як ключового постачальника енергоносіїв, з одного боку, і повільна диверсифікація маршрутів – з іншого, формують структурну залежність, яку неможливо швидко подолати. Світ опинився в пастці власної інфраструктурної інерції: десятиліття інвестицій у термінали саме в цьому регіоні зробили глобальну економіку надмірно жорсткою та нездатною до швидкої адаптації. Навіть стрімкий розвиток «зеленої» енергетики поки що не зменшує критичної важливості викопного палива для промислових гігантів Азії, що лише поглиблює стратегічний глухий кут.

На особливу увагу заслуговує той факт, що в умовах хронічної нестабільності ідея створення альтернативного водного шляху через Мусандамський півострів (оманський ексклав) трансформувалася з розряду сміливих інженерних фантазій у предмет серйозного експертного обговорення. Гіпотетичний «Мусандамський канал» мав би пролягти через вузьку частину півострова, з'єднавши Перську затоку безпосередньо з Оманською в обхід найбільш вразливих ділянок Ормузької протоки. Однак реалізація такого проєкту стикається з комплексом безпрецедентних викликів, які роблять його радше символом відчаю глобальної логістики, ніж реальним інструментом диверсифікації.

Експерти з міжнародної безпеки зазначають, що головною перешкодою стає екстремальна топографія регіону: півострів Мусандам пронизаний скелястими горами Хаджар, висота яких подекуди сягає понад 2000 м. На відміну від Суецького каналу, де будівництво велося в піщаних ґрунтах, тут знадобилася б колосальна виїмка твердої породи або створення надскладної системи шлюзів, подібної до Панамського каналу, але в масштабах, що не мають аналогів у світі. Орієнтовна вартість такого будівництва, за різними оцінками, становить від 100 до 200 млрд дол., що ставить під сумнів його економічну рентабельність навіть за умови аномально високих цін на нафту (URL: <https://www.mei.edu/publications/strait-hormuz-and-limits-diversification>).

Крім фінансових і технічних бар'єрів, проєкт каналу несе в собі серйозні геополітичні ризики. По-перше, будівництво на території Оману вимагатиме

від Маската відмови від свого традиційного нейтралітету, що може спровокувати прямий конфлікт з Іраном. По-друге, створення такого об'єкта не вирішує проблему безпеки повністю: вузький канал сам по собі стає вразливою ціллю для диверсій, ракетних ударів або атак БПЛА, що лише переносить зону ризику з відкритих вод протоки у замкнений простір штучної артерії. Аналіз Gulf International Forum підтверджує, що сучасні асиметричні загрози роблять будь-яку статичну інфраструктуру в регіоні мішенню, яку надзвичайно важко захистити (URL: <https://gulrif.org/hormuz-disruptions-and-asias-energy-resilience>).

До того ж сьогодні вже існують певні альтернативні маршрути, розроблені країнами регіону для мінімізації ризиків. Зокрема, Об'єднані Арабські Емірати успішно експлуатують нафтопровід ADCOP, який дає змогу транспортувати значну частину сировини безпосередньо до порту Фуджейра на узбережжі Оманської затоки. Саудівська Аравія, зі свого боку, зробила ставку на стратегічний східно-західний нафтопровід "Petroline" потужністю близько 5 млн барелів на добу, що з'єднує родовища Східної провінції з портом Янбу на Червоному морі. Проте ці маршрути, попри їхню важливість, мають критичні обмеження: вони здатні забезпечити транзит лише відносно невеликої частини нафтового експорту і абсолютно не вирішують проблему транспортування скрапленого природного газу (СПГ).

Крім того, переорієнтація потоків на Червоне море лише змінює географію вразливості, підставляючи танкери під загрозу атак еменських хуситів у Баб-ель-Мандебській протоці. Аналітики CSIS підкреслюють, що наявна мережа трубопроводів не може стати повноцінною заміною Ормузької артерії через недостатню пропускну спроможність та високу вартість експлуатації в умовах постійних воєнних загроз. Тобто наявні обхідні шляхи не усувають стратегічного глухого кута, а лише підкреслюють унікальну роль Ормузу як безальтернативного вузла глобальної енергетичної торгівлі (URL: <https://www.csis.org/analysis/iran-and-strait-hormuz>).

Відтак Мусандамський проєкт сьогодні видається не як реальний «План Б», а як індикатор критичної межі, до якої підійшла глобальна енергосистема. Зацікавлені гравці усвідомлюють небезпеку залежності від Ормузької артерії, але наразі не володіють інструментами для створення рівноцінної альтернативи без катастрофічних витрат та екологічних наслідків для унікальних екосистем регіону.

Через це Ормузька протока десятиліттями залишається «геополітичним зашморгом», через який проходить близько 20 % світового споживання вуглеводнів. Тому кризи з транспортуванням відбувалися й раніше. Найбільш масштабним прецедентом загрози судноплавству стала «Танкерна війна» (1980–1988) під час ірано-іракського конфлікту. Тоді обидві сторони атакували комерційні судна, намагаючись підірвати експортні спроможності супротивника. Це змусило США розпочати операцію "Earnest Will" для конвоювання танкерів, результати якої були неоднозначними, що

продемонструвало сенситивність глобальної енергобезпеки від стабільності ситуації в протоці (URL: <https://www.rand.org/pubs/perspectives/PE129.html>).

У подальшому Іран ще неодноразово використовував «загрозу блокування» як інструмент політичного тиску. Під час кризи 2011–2012 рр., викликаній санкціями ЄС та США, Тегеран офіційно заявив про можливість перекриття протоки, що миттєво спровокувало стрибок світових цін на нафту. Інциденти 2019 р. (атаки на танкери в Оманській затоці та захоплення судна “Stena Imrego”) стали свідченнями зміни тактики. Ідеться про перехід від повномасштабного перекриття до методів «гібридної війни» – мінування, затримання суден та використання БПЛА. Така політика «керованого хаосу» давала можливість Ірану тримати світову економіку в заручниках, уникаючи при цьому прямого військового зіткнення з країнами Заходу. Зокрема, розгортання іранських швидкісних катерів і загроза використання берегових ракетних комплексів призвели до стрімкого зростання страхових внесків на морські перевезення, що фактично стало формою «економічної блокади» без офіційного оголошення війни. Це створювало постійну напругу, демонструючи вразливість ключових морських комунікацій перед асиметричними загрозами (URL: <https://www.csis.org/analysis/iran-and-strait-hormuz>).

Уже у 2024 р., аналізуючи потенційні наслідки можливого повернення Д. Трамп до Білого дому, експерти неодноразово приходили до висновку: США можуть кардинально змінити вектор своєї політики щодо ядерної програми Ірану. По-перше, це унеможливить «замороження» конфлікту. По-друге, викликатиме відповідну реакцію Тегерану в разі наступних американо-ізраїльських спроб редукувати його геополітичний статус.

У своїх розробках дослідники Chatham House наголошували, що напруженість у Перській затоці вже давно вийшла за межі локальних ризиків. Вона системно зростає через хронічні інциденти: від регулярних затримань нафтових танкерів і масштабних військових навчань різних країн до прямих загроз блокуванню стратегічно важливої Ормузької протоки, цієї життєво важливої артерії для забезпечення світової енергетичної безпеки (URL: <https://www.chathamhouse.org/2024/energy-security-gulf>).

На думку експертів Міжнародного інституту стратегічних досліджень (IISS), після початку прямих ударів США та Ізраїлю по об’єктах на території Ірану визначилися чотири головні сценарії подальшого розвитку подій. Найбільш імовірним із них аналітики вважають модель контрольованої ескалації, за якої Тегеран, навіть під жорстким військовим тиском, намагатиметься уникнути повного перекриття Ормузької протоки. Така стриманість пояснюється критичною вразливістю власної економіки: повна блокада неминує призведе до знищення основного іранського транспортного хабу на острові Харк, через який країна здійснює близько 90 % нафтового експорту (URL: <https://www.csis.org/analysis/iran-gulf-tensions>). Замість відкритого зіткнення, Тегеран, імовірно, дотримуватиметься тактики

«керованого хаосу», використовуючи точкові атаки та мінування, що підвищують ставки без формального переходу до ведення повномасштабної війни в протоці.

Водночас затягування бойових дій істотно підвищує ризики другого сценарію – розширеної регіональної ескалації. У цій конфігурації Ормузька протока стає лише одним із кількох театрів дестабілізації разом із Баб-ель-Мандебом та Східним Середземномор'ям, де можуть активно діяти проксі-сили Тегерана. Це може призвести до виникнення ефекту множинних вузлів напруженості, здатного трансформуватися у третій варіант розвитку подій: фактичне економічне «задушення» маршруту без його офіційного закриття. Навіть за відсутності формальної блокади різке зростання страхових премій та відмова міжнародних операторів від ризикованих рейсів можуть паралізувати судноплавство, зробивши його фінансово неприйнятним. Певним запобіжником у разі такого розвитку подій може стати четвертий сценарій – тимчасова деескалація під тиском зовнішніх гравців, насамперед Китаю та країн Затоки, які максимально зацікавлені у стабільності енергопостачання (URL: <https://www.iiss.org/analysis/gulf-security>). Проте така стабілізація, скоріш за все, матиме лише паліативний характер.

Водночас аналітики Gulf International Forum наголошують, що, незалежно від обраного шляху, Ормузька протока вже остаточно змінила статус із «ризикового маршруту» на зону перманентної стратегічної невизначеності (URL: <https://gulrif.org/hormuz-disruptions-and-asias-energy-resilience>). Це свідчить не просто про черговий виток напруженості, а про глибоку структурну вразливість сучасної глобальної економіки, яка залишається критично залежною від вузьких географічних «горлечок». Події останніх тижнів підтвердили, що сама лише загроза дестабілізації здатна запустити механізми ринкової турбулентності, перетворюючи фактор очікування на потужний інструмент впливу, що за своєю силою не поступається фізичним обсягам постачання нафти.

У цьому глобальному протистоянні особливого значення набуває український вектор кризи. Для України дестабілізація Ормузу має насамперед негативні наслідки, починаючи від цінового підвищення на ринку пального, що безпосередньо тисне на логістику Сил оборони та аграрний сектор, і завершуючи стратегічним розмиванням уваги союзників. Ескалація в Перській затоці змушує Захід перерозподіляти обмежені військові ресурси, що в перспективі створює ризики для інтенсивності підтримки українського спротиву. Навіть більше, оскільки іранська стратегія «асиметричного тиску» безпосередньо корелює з технічною допомогою, яку Тегеран надає агресору у Європі, безпека Ормузької протоки та Чорноморського басейну фактично зливаються в єдиний фронт боротьби за стабільність світового порядку.

З іншого боку, РФ на невизначений час втрачає допомогу з боку такого свого важливого союзника, як Іран. Навіть більше – Москва вимушена витратити частину власних обмежених ресурсів на приховану підтримку

Тегерана. Крім того, український оборонно-промисловий комплекс може отримати додаткові іміджеві та фінансово-технічні преференції завдяки демонстрації передових розробок під час захисту країн Перської затоки від іранських атак. Таким чином, Ормузька протока перетворюється на точку концентрації глобальної невизначеності, де результати близькосхідної «шахівниці» мають пряму проєкцію на стійкість України та всю архітектуру міжнародної безпеки.

Наука – суспільству

Основні напрями діяльності НАН України

Засідання Президії НАН України 11 березня 2026 р.: дослідження молодих учених і нові підходи до подолання антибіотикорезистентності

Чергове засідання Президії Національної академії наук України відбулося 11 березня 2026 р.

На його початку було заслухано наукові повідомлення молодих учених академії.

З доповіддю «Противірусна активність олігорибонуклеотидів та їх комплексів з D-манітолом: можливі механізми дії проти вірусу грипу та коронавірусу» виступила старший науковий співробітник Інституту молекулярної біології і генетики НАН України кандидат біологічних наук Н. Мельнічук. Вона зазначила, що гострі респіраторні інфекції (ГРІ) є найпоширенішими захворюваннями людини та становлять майже 70 % усіх інфекційних захворювань. Доклінічні та клінічні дослідження показали, що природні олігорибонуклеотиди (ОРН) мають противірусну дію проти широкого спектра ДНК- та РНК-вірусів. Однак механізм противірусної дії ОРН залишався незрозумілим. Науковцями досліджено неспецифічну середньоафінну взаємодію між ОРН і гемаглютиніном вірусу грипу та показано, що ОРН мають пряму протигрипозну дію шляхом взаємодії з гемаглютиніном вірусу грипу. Крім того, досліджена неспецифічна взаємодія між ОРН та Spike коронавірусу. Отримані результати показують, що ОРН-D-M можуть мати анти-COVID-19 активність. Низькоафінна взаємодія ОРН з глікопротеїнами вірусу грипу та коронавірусу розкриває уявлення щодо механізму противірусної дії ОРН проти широкого спектра вірусів, що має практичне застосування. Молода вчена також розповіла про отримані результати модуляції вродженої імунної відповіді на вірус групи терапевтичними ОРН шляхом впливу на Toll-подібні рецептори, що розкриває розуміння нормалізації компонентів вродженого імунітету.

У підтримку цієї доповіді виступив керівник Лабораторії інноваційних біотехнологій Інституту молекулярної біології і генетики (ІМБГ) НАН України кандидат біологічних наук З. Ткачук.

Далі доповідь «Розробка методу вирощування монокристалів алмаза на затравці за високих тисків і температур з використанням конвекційного переносу вуглецю» виголосив старший науковий співробітник Інституту надтвердих матеріалів ім. В. М. Бакуля НАН України кандидат технічних наук А. Бурчєня. Він представив результати щодо вирішення актуального науково-технічного завдання з вирощування структурно досконалих монокристалів алмаза шляхом розчин-розплавної кристалізації на одиничній затравці при використанні конвективних методів переносу вуглецю в шестипуансонних пресах кубічного типу зусиллям навантаження 6x70 МН та застосуванні сплавів-розчинників Fe-Co, легованих Al, Ti, Cu та В. Результати роботи отримали позитивну оцінку для розробки промислової технології та подальшого використання для виробництва структурно досконалих монокристалів алмаза типів Ib, Ib та Ia з лінійними розмірами до 25–30 мм.

В обговоренні цієї доповіді до учасників засідання звернувся директор Інституту надтвердих матеріалів ім. В. М. Бакуля НАН України академік НАН України В. Туркевич.

Наступним з доповіддю «Боротьба за державність та ідентичність: українська військова еміграція між двома світовими війнами (1920–1939 рр.)» виступив науковий співробітник Інституту історії України НАН України доктор філософії А. Сидоренко. Під час виступу науковця було визначено основні складові діяльності української військової еміграції щодо збереження ідеї державності та національної ідентичності. Розкрито хронологічну періодизацію та географічні координати вказаної діяльності. Проаналізовано культурно-освітні й наукові ініціативи української військової еміграції, що були втілені в організації та функціонуванні дослідницьких товариств, лекційній і видавничій роботі. Висвітлено основні теми інтелектуального спадку представників військової еміграції: Національно-визвольні змагання 1917–1921 рр., військово-стратегічні перспективи, Україна в геополітичних координатах світу, генеза української державності.

У підтримку цієї доповіді виступив в. о. академіка-секретаря Відділення історії, філософії та права НАН України академік НАН України В. Смолій.

Члени Президії відзначили актуальність і перспективність представлених результатів досліджень молодих науковців, а також високий рівень їх виконання.

На згадку про виступ на засіданні Президії НАН України Президент академії академік А. Загородній вручив свідоцтва молодим дослідникам.

Наступною учасники засідання заслухали доповідь «Новітні багатокомпонентні медико-біологічні матеріали для подолання бактеріальної резистентності» завідувача лабораторії медико-біологічних досліджень Інституту хімії функціональних матеріалів Державної наукової установи «Науково-технологічний комплекс “Інститут монокристалів” НАН України» доктора хімічних наук В. Ліпсон.

Вона інформувала про отримані в інституті фундаментальні та прикладні результати в галузі створення новітніх молекулярних матеріалів, призначених для розроблення сучасних лікарських засобів у формі мазей для лікування мультирезистентних ранових інфекцій.

Учена наголосила, що актуальність роботи обумовлена глобальним розповсюдженням у клінічній практиці мультирезистентних форм збудників інфекційних захворювань. В Україні ситуація з недостатньою ефективністю наявних протимікробних препаратів стосовно резистентних штамів патогенів у клінічній практиці істотно ускладнюється війною. Під час воєнних дій військовослужбовці й цивільне населення зазнають поранень і травмувань часто з різноманітними ускладненнями, зокрема бактеріальними. Перебування таких пацієнтів у медичних закладах є тривалим, що збільшує ймовірність розвитку полірезистентних інфекцій. Отже, за словами доповідачки, створення ефективних засобів, зокрема мазей, для лікування гнійних ран на першій стадії ранового процесу (стадії запалення та ексудації) на основі наявних активних фармацевтичних інгредієнтів (АФІ) у комбінації зі сполуками, які долають резистентність бактерій, є актуальним завданням.

Як зазначила В. Ліпсон, у процесі досліджень науковцями створено підґрунтя для подальшого фармацевтичного розроблення рідких і м'яких лікарських засобів із вмістом антимікробних АФІ. Запропоновано фармацевтичні композиції у формі мазей, які містять АФІ з групи фторхінолонів (офлоксацину, левофлоксацину або моксифлоксацину), розчин БІМ і водорозчинну трикомпонентну мазеву основу. На прикладі композиції з офлоксацином для її характеристики як матеріалу досліджено реологічні властивості, здатність до вивільнення АФІ та до абсорбції маззю гнійного ексудату.

Доповідачка акцентувала, що отримані дані свідчать про перспективність одночасного застосування фторхінолонів і БІМ у препаратах для місцевого лікування гнійних ран. Створення в рановій тканині високої концентрації фторхінолону та подолання резистентності бактерій має сприяти не тільки високій ефективності лікування та зменшенню побічних явищ від системного лікування, а й перешкоджати утворенню резистентних штамів бактерій.

У підсумку В. Ліпсон зазначила, що доцільним є фармацевтичне розроблення таких препаратів, що можуть бути після відповідних досліджень та реєстрації спрямовані на лікування гнійних ран, інфікованих резистентними штамми бактерій, які важко лікувати існуючими натеper методами.

В обговоренні доповіді виступили директор ДУ «Інститут епідеміології та інфекційних хвороб ім. Л. В. Громашевського НАМН України» член-кореспондент НАМН України В. Задорожна, директор Інституту органічної хімії НАН України член-кореспондент НАН України М. Вовк, академік-секретар Відділення матеріалознавства НАН України академік НАН України, директор Інституту електрозварювання ім. Є. О. Патона НАН України

академік НАН України І. Кривцун, президент Національної академії медичних наук України академік НАН та НАМН України В. Лазоришинець, академік НАН та НАМН України В. Цимбалюк, академік-секретар Відділення біохімії, фізіології і молекулярної біології НАН України, директор Інституту мікробіології і вірусології ім. Д. К. Заболотного НАН України академік НАН України М. Співак, віцепрезидент НАН України академік НАН України В. Семиноженко.

Доповідь викликала високу зацікавленість учасників засідання та жваве обговорення. Усі відзначили важливість, актуальність та перспективність широкого практичного застосування представлених фундаментальних і прикладних результатів, а також необхідність проведення подальших досліджень у цьому напрямі для створення комбінованих лікарських засобів на основі антимікробних АФІ.

Акцент також було зроблено на потребі активізації науково-технічної співпраці з установами НАН України й НАМН України, установами медичного профілю, що дасть змогу провести необхідні фізико-хімічні, мікробіологічні, фармакологічні та токсикологічні дослідження, підготувати доклінічну й клінічну доказову базу, визначити оптимальний склад і лікарську форму зазначених комбінованих лікарських засобів. Було наголошено й на важливості посилення співпраці з міжнародними науковими й медичними організаціями у сфері створення комбінованих лікарських засобів для місцевого лікування гнійних ран, зокрема шляхом участі в спільних наукових проєктах, грантових програмах і програмах двостороннього співробітництва.

На завершення засідання було розглянуто ряд кадрових і поточних питань. Зокрема, заслухано доповіді віцепрезидентів НАН України академіків НАН України О. Рафальського і В. Семиноженка про виконання Програм спільної діяльності Національної академії наук України та Національної академії педагогічних наук України, Національної академії правових наук України, Національної академії мистецтв України на 2023–2025 рр., а також затверджено відповідні програми спільної діяльності на 2026–2028 рр. (*Національна академія наук України (<http://www.nas.gov.ua>). – 2026. – 13.03*).

Національна академія наук України оголошує конкурс на посади директорів наукових установ

Національна академія наук України відповідно до Закону України «Про наукову і науково-технічну діяльність» та свого Статуту оголошує конкурс на заміщення посад директорів наукових установ НАН України:

1. Відділення математики НАН України:
– Інститут прикладної математики і механіки Національної академії наук України.
2. Відділення фізики і астрономії НАН України:

– Інститут магнетизму ім. В. Г. Бар'яхтара Національної академії наук України;

– Інститут фізики конденсованих систем ім. І. Р. Юхновського Національної академії наук України.

3. Відділення наук про Землю НАН України:

– Інститут геологічних наук Національної академії наук України.

4. Відділення матеріалознавства НАН України:

– Інститут чорної металургії ім. З. І. Некрасова Національної академії наук України.

5. Відділення енергетики та енергетичних технологій НАН України:

– Інститут технічної теплофізики Національної академії наук України;

– Інститут проблем моделювання в енергетиці ім. Г. Є. Пухова Національної академії наук України;

– Інститут газу Національної академії наук України;

– Інститут відновлюваної енергетики Національної академії наук України;

– Інститут проблем безпеки атомних електростанцій Національної академії наук України.

6. Відділення ядерної фізики та енергетики НАН України:

– Інститут ядерних досліджень Національної академії наук України.

7. Відділення хімії НАН України:

– Інститут органічної хімії Національної академії наук України;

– Фізико-хімічний інститут ім. О. В. Богатського Національної академії наук України;

– Інститут біоорганічної хімії та нафтохімії ім. В. П. Кухаря Національної академії наук України.

8. Відділення біохімії, фізіології і молекулярної біології НАН України:

– Інститут фізіології ім. О. О. Богомольця Національної академії наук України;

– Інститут експериментальної патології, онкології і радіобіології ім. Р. Є. Кавецького Національної академії наук України;

– Інститут проблем кріобіології і кріомедицини Національної академії наук України.

9. Відділення історії, філософії та права НАН України:

– Національний історико-археологічний заповідник «Ольвія» Національної академії наук України.

Відповідно до Статуту НАН України право висунення кандидатів на посаду директора наукової установи мають: Президія НАН України, відповідне відділення НАН України, члени НАН України, вчена рада наукової установи, колективи наукових відділів наукової установи. Кандидатом на посаду директора наукової установи не може висуватися особа у випадках, передбачених ч. 3 ст. 9 Закону України «Про наукову і науково-технічну діяльність» та Основними принципами організації та діяльності наукової

установи Національної академії наук України, затвердженими постановою Президії НАН України від 29.09.2021 р. № 291 (п. 4.4, розд. IV).

Кандидат на посаду директора державної наукової установи має вільно володіти державною мовою, мати науковий ступінь доктора наук або доктора філософії (кандидата наук) і стаж роботи на посадах наукових працівників та (або) науково-педагогічних працівників не менше 10 років. Одна й та сама особа не може бути керівником відповідної державної наукової установи більше двох термінів.

Вносячи відповідним відділенням НАН України пропозиції щодо претендентів на посаду директора наукової установи НАН України, слід додати такі документи кандидатів:

1. Письмову згоду на балотування, у якій зазначається інформація про застосування або незастосування до претендента обмежень, встановлених ч. 3 ст. 9 Закону України «Про наукову і науково-технічну діяльність».

2. Анкету наукового працівника (особовий листок з обліку кадрів) з фотокарткою.

3. Автобіографію (має містити вичерпний і водночас лаконічний опис життя, навчання та діяльності в хронологічній послідовності, а також інформацію про сімейний стан і склад сім'ї).

4. Копії ідентифікаційного номера платника податків, першої сторінки паспорта (засвідчену претендентом), трудової книжки (у разі наявності) або відомості про трудову діяльність з реєстру застрахованих осіб Державного реєстру загальнообов'язкового державного соціального страхування, копії дипломів про вищу освіту, присудження наукових ступенів та атестатів про присвоєння вчених звань.

5. Список наукових праць.

6. Документ, що засвідчує рівень володіння державною мовою відповідно до ч. 3 ст. 10 Закону України «Про забезпечення функціонування української мови як державної».

7. Довідку про проходження попереднього, періодичного й позачергового психіатричних оглядів встановленої форми.

8. Довідку про відсутність судимості.

9. Інформаційну довідку з Єдиного державного реєстру осіб, які вчинили корупційні або пов'язані з корупцією правопорушення, про відсутність цих правопорушень у кандидата на посаду.

10. Декларацію кандидата на посаду, яка подається відповідно до ч. 2 ст. 45 Закону України «Про запобігання корупції», за умови, що особа не подала щорічну декларацію за минулий рік.

11. Письмову згоду на збір та оброблення персональних даних.

Копії документів, які подаються претендентом (крім копії паспорта, яку засвідчує сам претендент), мають бути засвідчені в установленому порядку.

Прийом документів претендентів здійснюється відповідними відділеннями НАН України протягом двох місяців від дня оприлюднення

оголошення – до 18:00 12 травня 2026 р. за адресою: вул. Володимирська, 54, м. Київ.

Довідки за телефонами відповідних відділень НАН України:

Відділення математики – 239–6558, 239–6540;

Відділення фізики і астрономії – 239–6574, 239–6565;

Відділення наук про Землю – 235–2380, 239–6577;

Відділення матеріалознавства – 234–1914, 239–6504;

Відділення енергетики та енергетичних технологій – 234–7300, 239–6644;

Відділення ядерної фізики та енергетики – 239–6532, 239–6756;

Відділення хімії – 239–6570, 239–6450;

Відділення біохімії, фізіології і молекулярної біології – 234–4799, 239–6539;

Відділення історії, філософії та права – 235–7776, 239–6582.

Підготовка та безпосереднє проведення виборів директорів наукових установ НАН України організовуються цими установами відповідно до Методичних рекомендацій щодо особливостей обрання керівника державної наукової установи, затверджених Постановою Кабінету Міністрів України від 14 грудня 2016 р. № 998 «Деякі питання обрання та призначення керівника державної наукової установи» (*Національна академія наук України* (<http://www.nas.gov.ua>). – 2026. – 12.03).

НАН України відзначила науковців-медиків з нагоди 90-річчя Інституту кардіології ім. М. Д. Стражеска Національної академії медичних наук України

Віцепрезидент НАН України академік НАН України В. Радченко 12 березня 2026 р. взяв участь в урочистих заходах з нагоди 90-річчя Державної установи «Національний науковий центр “Інститут кардіології, клінічної та регенеративної медицини ім. акад. М. Д. Стражеска НАМН України”». Із цієї нагоди відбулися урочисті збори і відкриття науково-практичної конференції «Сучасні технології та дослідження в кардіології».

Під час заходу академік НАН України В. Радченко від імені керівництва Національної академії наук України привітав директора Інституту кардіології ім. М. Д. Стражеска академіка НАМН України В. Гриня та колектив установи з ювілеєм. Він наголосив на важливості співпраці між установами НАН України та медичною наукою, зокрема в розвитку сучасних методів діагностики й лікування серцево-судинних захворювань.

Віцепрезидент НАН України також вручив провідним працівникам установи почесні грамоти НАН України та Центрального комітету Профспілки працівників НАН України, а також подяки Президії НАН України.

В урочистих заходах також узяли участь президент Національної академії медичних наук України академік НАН та НАМН України

В. Лазоришинець, член Комітету Верховної Ради України з питань здоров'я нації, медичної допомоги та медичного страхування В. Вагнер, командувач Медичних сил Збройних сил України генерал-майор медичної служби А. Казмирчук, президент ГО «Всеукраїнська асоціація аритмологів України» О. Сичов та інші представники наукової й медичної спільноти.

Ювілейні заходи стали нагодою відзначити вагомий внесок Інституту кардіології в розвиток медичної науки та підкреслити значення міжакадемічної співпраці для розвитку сучасних досліджень у галузі кардіології (*Національна академія наук України (<http://www.nas.gov.ua>). – 2026. – 13.03*).

Сучасні дослідження та розробки академічної науки

Академічні стартапи: у Київському академічному університеті представили результати проєкту стартап-школи “Academ.City”

Центр інновацій Київського академічного університету 4 березня 2026 р. представив результати грантового проєкту стартап-школи “Academ.City”, інноваційної екосистеми для розвитку академічних стартапів наукових установ НАН України.

Підсумкова презентація відбулася в Українсько-данському молодіжному домі та зібрала молодих і провідних учених, засновників стартапів, підприємців, представників Міністерства освіти і науки України, Президії НАН України, Українського фонду стартапів, Українського національного офісу інтелектуальної власності та інновацій, Київської міської державної адміністрації, Київської обласної військової адміністрації. До заходу також долучилися науковці в онлайн-форматі.

Учасники зустрічі обговорили розвиток академічного підприємництва, комерціалізацію наукових результатів і механізми взаємодії науки, бізнесу та влади. Дискусія засвідчила високий запит на практичні інструменти, які допомагають перетворювати наукові ідеї на інноваційні продукти й стартапи.

Під час вітального слова віцепрезидент НАН України академік О. Рафальський наголосив на важливості розвитку середовища, яке об'єднує молодь, освіту, науку та інновації. Він підкреслив, що ініціативи на кшталт Academ.City є важливим прикладом для академічних установ, які прагнуть не лише зберігати наукові традиції, а й формувати сучасне інноваційне майбутнє.

Про практичну співпрацю НАН України та міської влади інформував заступник директора Департаменту промисловості та розвитку підприємництва КМДА А. Баган. За його словами, місто підтримало два важливі напрями розвитку Academ.City – створення дорожньої карти наукового парку та фінансового плану його розвитку. У результаті цієї взаємодії в міській програмі розвитку промисловості й підприємництва

з'явилися інструменти, спрямовані на інноваційний розвиток, зокрема індустріальний хакатон і міський корпоративний акселератор.

Заступник директора Київського академічного університету, керівник проєкту “Academ.City” О. Антонюк зазначила, що нинішні результати стали можливими завдяки підтримці Національної академії наук України, партнерських інституцій, державної та міської влади, а також злагодженій роботі команди. За її словами, проєкт, який починався як амбітна ідея, поступово перетворюється на повноцінну екосистему для розвитку інновацій.

Про державні ініціативи у сфері науки та інноваційної політики говорив заступник міністра освіти і науки України Д. Курбатов. Він повідомив, що фінансування наукової сфери у 2026 р. зросло на 41 %, а також окреслив ряд нових інструментів підтримки, серед яких центри досконалості, проєктна аспірантура, конкурс державного замовлення на науково-технічні розробки та розвиток екосистеми Science City. Окрему увагу під час обговорення було приділено питанню підтримки фундаментальної науки.

У рамках заходу своїм баченням розвитку академічного підприємництва поділилися також запрошені експерти. Керівник Noosphere Engineering School С. Веретюк акцентував на ролі інженерії в перетворенні наукових знань на прикладні технології, а виконавчий директор Української асоціації венчурного та приватного капіталу Д. Кузьменко окреслив підходи до виведення академічних стартапів на рівень європейського бізнесу. Про значення ІР-стратегії в стартап-діяльності поінформувала представник Українського національного офісу інтелектуальної власності та інновацій Ю. Зух-Кіпріянова, а про регіональний вимір інноваційного розвитку – представники Київської обласної військової адміністрації та Українського кластерного альянсу.

Центральною частиною зустрічі стала презентація результатів стартап-школи “Academ.City”. Керівник проєкту, завідувач кафедри менеджменту інновацій КАУ Н. Гаращенко повідомила, що проєкт стартував восени 2024 р., а його головна мета – залучення науковців і студентів-дослідників до створення стартапів, упровадження та комерціалізації наукових розробок.

За її словами, результати проєкту в багатьох напрямках перевищили початкові очікування. Так, стартапи залучили фінансову та іншу підтримку на суму майже 16 млн грн, тоді як початково планувалося 500 тис. грн. До заходів стартап-школи долучилися понад 1 тис. 440 учасників, замість запланованих 140, а менторську й консультативну підтримку отримало 127 інноваційних команд.

Водночас, як наголосила Н. Гаращенко, найважливішим результатом проєкту є не лише кількісні показники, а зміна мислення науковців. Учасники програм дедалі частіше розглядають результати власних досліджень як основу для практичного застосування, співпраці з бізнесом та участі в грантових ініціативах. Саме впевненість у тому, що наукові результати можна комерціалізувати, вона назвала головним підсумком роботи стартап-школи.

Під час презентації було також представлено окремі напрями роботи проєкту. Зокрема, ішлося про результати інкубаційної програми “BOOSTER”, розвиток відкритого хакатону BE FIRST, менторську програму підтримки академічних стартапів, пілотний проєкт “JoinNOW” – біржу ідей і талантів, а також про діяльність Віртуального центру цифрових інновацій КАУ. Окремо презентували грантовий напрям, який допомагає науковцям і стартапам долати шлях від ідеї до ринку через участь у міжнародних та національних конкурсах.

Серед практичних прикладів успішної взаємодії науки й бізнесу було представлено співпрацю між Інститутом кібернетики НАН України та трикотажною фабрикою «Роза», а також історію старшого наукового співробітника Інституту металофізики ім. Г. В. Курдюмова НАН України В. Кислюка, який після участі в програмах Academ.City сформував міжнародний консорціум і подав заявку на конкурс “Horizon Europe”.

Як повідомили організатори, у 2026 р. стартап-школа “Academ.City” розвиватиметься одразу за кількома напрямами. Планується посилення консультативного, юридичного, організаційного, маркетингового й грантового супроводу стартапів, продовження інкубаційних та акселераційних програм, а також запуск нової програми відкритих інновацій, покликаної поглибити співпрацю між наукою й бізнесом.

Стратегічною метою проєкту є формування сталої екосистеми, у якій наука, бізнес, влада та громадянське суспільство системно взаємодіятимуть, а наукові розробки отримуватимуть реальний шлях до впровадження й комерціалізації.

Захід реалізується в межах експериментального проєкту Міністерства освіти і науки України щодо створення на базі закладів вищої освіти й наукових установ мережі стартап-шкіл – інкубаторів – акселераторів (*Національна академія наук України (<http://www.nas.gov.ua>). – 2026. – 9.03*).

Світ науки через особистості, які її творять: науковці Інституту електронної фізики НАН України зустрілися зі студентською молоддю

Нещодавно провідні науковці Інституту електронної фізики НАН України зустрілися зі студентами Ужгородського осередку Української академії лідерства. Зустріч відбулася у рамках тематичного блоку «Тиждень дослідження дослідників», метою якого було показати студентам світ науки не через підручники, а через особистості, які її творять. Директор Інституту член-кореспондент НАН України Г. Гомонай розповіла студентам про історію створення Інституту електронної фізики НАН України, його становлення та розвиток, ознайомила їх зі структурою установи, пріоритетними напрямами наукових досліджень, серед яких – атомна та молекулярна спектроскопія; фізика напівпровідників; фізико-хімічні основи і технології отримання, оброблення та застосування макроскопічних і мезоскопічних кристалів, плівок

та склоподібних матеріалів; ядерна та радіаційна фізика; фізика високих енергій; радіоекологія. Вона наголосила, що всі дослідження мають не тільки фундаментальний, але й прикладний характер, і можуть знайти своє застосування у різних галузях науки і техніки. Також Г. Гомонай підкреслила, що вагомою часткою роботи науковців інституту є підготовка кадрів високої кваліфікації. Адже збереження і розвиток наукового потенціалу є запорукою швидкого відновлення економіки у повоєнний період та входження України на паритетних умовах у світовий простір.

Студенти відвідали наукові відділи інституту, де виконуються фундаментальні і прикладні дослідження. Зокрема, науковці відділу електронних процесів і елементарних взаємодій доктор фізико-математичних наук О. Боровик та кандидат фізико-математичних наук Г. Богачов розповіли про дослідження елементарних процесів зіткнень електронів з атомами та іонами металів методами електронної та ВУФ-спектроскопії. Результати таких досліджень є критично важливими для розуміння та моделювання астрофізичних процесів, лабораторної плазми, а також для розширення можливостей досягнень сучасних плазмових технологій. Саме розвиток астрофізики, фізики земної атмосфери, космічні дослідження, а також розробка та модифікація різноманітних технічних систем, що містять плазмові середовища, включаючи активні середовища різного роду лазерів, оптичні стандарти частоти, стимулювали інтенсивні дослідження динаміки елементарних процесів при електрон-атомних та електрон-іонних зіткненнях.

У відділі квантової та плазмової електроніки доктор фізико-математичних наук, професор А. Завілопуло та кандидат хімічних наук Л. Романова звернули увагу студентів на дослідження механізмів іонізації та фрагментації молекул аліфатичних амінокислот і моносахаридів під час взаємодії з повільними (до 100 еВ) і високоенергетичними (6–12,5 МеВ) електронами і фотонами експериментально (методами мас-спектроскопії, оптичної спектроскопії) та з використанням сучасних теоретичних підходів. Про дослідження фотолюмінесценції молекул аліфатичних амінокислот і моносахаридів при збудженні низькоенергетичними фотонами (3,26–4,51 еВ) розповів кандидат фізико-математичних наук Ю. Бандурин. Науковці зазначили, що обрані об'єкти досліджень – аліфатичні амінокислоти, які входять у структуру білків, і моносахариди – відіграють важливу роль у біологічних процесах усіх живих організмів на Землі. Цілком зрозумілим є також постійний інтерес людства до вивчення процесів взаємодії радіаційного випромінювання з живими клітинами, як таких, що можуть призвести до неконтрольованих змін у генотипі живих організмів.

У відділі матеріалів функціональної електроніки кандидат хімічних наук С. Гасинець розповів студентам про методику отримання аморфних і кристалічних матеріалів, починаючи з очистки вихідних елементів, компонування та синтезу об'єктів. Доктор хімічних наук В. Головей ознайомив гостей із обладнанням та основними етапами

вирощування кристалів методами Чохральського та Бриджмена, а також наочно продемонстрував отримані кристали та склоподібні матеріали та розповів про їх використання у пристроях функціональної електроніки. Доктор фізико-математичних наук Ю. Ажнюк ознайомив студентів з особливостями характеристик синтезованих у відділі наноматеріалів.

Під час екскурсії студенти мали змогу поставити питання науковцям, відбулася жвава дискусія між студентами та фахівцями, що охоплювала актуальні як наукові, технічні, так і суспільно-політичні теми. Зокрема, про роль наукової молоді в розвитку української науки та розбудови держави (*Національна академія наук України (<http://www.nas.gov.ua>). – 2026. – 9.03*).

Провідні науковці-соціологи обговорили соціальні, економічні, психологічні наслідки для українського суспільства аварії на Чорнобильській атомній електростанції.

В Інституті соціології НАН України 5 березня 2026 р. відбулися Треті соціологічні читання, присвячені пам'яті академіка НАН України В. Ворони. Темою заходу стало осмислення соціальних, економічних, психологічних наслідків для українського суспільства аварії на Чорнобильській атомній електростанції 26 квітня 1986 р.

Науковці підготували понад два десятки доповідей, більшість із яких були представлені на двох сесіях читань.

Відкрив читання директор Інституту соціології НАН України член-кореспондент НАН України Є. Головаха. Він поділився особистими спогадами про поїздку в Чорнобиль у перші дні після аварії, а також про зустріч із ліквідаторами цієї катастрофи, які ціною свого здоров'я та життя врятували місто Київ, Україну та весь європейський простір.

Доктор соціологічних наук Г. Чепурко розповіла про значний досвід відділу соціальних експертиз, який вона очолює, у дослідженнях соціальної проблематики Чорнобильської катастрофи, а також про міжнародне співробітництво науковців відділу, зокрема з колегами з Японії (переглянути презентацію). Заступник директора з наукової роботи доктор соціологічних наук М. Паращевін представив результати моніторингових досліджень Інституту соціології НАН України щодо побоювань українським населенням наслідків аварії, які досліджувались упродовж 30 років. Заступник директора з наукової роботи член-кореспондент НАН України С. Дембіцький продемонстрував результати емпіричних досліджень оцінки шкоди особистому життю населення, отримані інститутом у 2026 р. Науковий співробітник цієї установи кандидат соціологічних наук С. Солодько навів основні риси відображення Чорнобильської трагедії в кінематографічному мистецтві.

Доктор соціологічних наук Е. Афонін поінформував про власний досвід співпраці з науковими установами та державними органами щодо

чорнобильської проблематики. Кандидат соціологічних наук М. Широкова представила погляд на сучасні трансформаційні процеси в українському суспільстві (переглянути презентацію). Провідний науковий співробітник Інституту соціології НАН України доктор соціологічних наук О. Рахманов виступив з ґрунтовним соціально-історичним аналізом трансформації українського суспільства від 1986 до 2026 р. Доктор соціологічних наук Є. Сірій проаналізував виклики для сучасної української соціології у глобальному та локальному просторах. Старший науковий співробітник Інституту соціології НАН України кандидат соціологічних наук Н. Майструк навела класифікацію ризиків, актуальних для сучасного українського суспільства.

Дискусія відбувалася в традиційному (офлайн) та цифровому (онлайн) форматах.

Учасники заходу мали нагоду подивитись документальний фільм «Чорнобиль: втрачені плівки» (продюсер С. Солодько), у якому висвітлено думки та почуття безпосередніх свідків катастрофи, формування соціального сприйняття екстремальних подій та їх відображення на подальшому житті людей.

Після показу відбулася дискусія щодо основних досягнень української соціологічної думки у вивченні проблематики, пов'язаної з наслідками Чорнобильської катастрофи. Ішлося також про труднощі соціологічних досліджень сьогодення.

Зі стислим оглядом доповідей, представлених на конференції, можна буде ознайомитися у № 2 журналу «Соціологія: теорія, методи, маркетинг» у рубриці «Наукове життя».

Збірник матеріалів Третіх соціологічних читань планується до видання у цифровому форматі (з'явиться на сайті інституту) та у паперовому вигляді (*Національна академія наук України (<http://www.nas.gov.ua>). – 2026. – 16.03*).

У ННЦ «Харківський фізико-технічний інститут» відбувся науковий семінар пам'яті академіка С. Пелетминського.

У Національному науковому центрі «Харківський фізико-технічний інститут» (ННЦ ХФТІ) НАН України відбувся науковий семінар «Статистична фізика та квантова теорія поля», присвячений 95-й річниці від дня народження видатного українського фізика-теоретика, академіка НАН України С. Пелетминського.

Захід провели 17 лютого 2026 р. в онлайн-форматі. Семінар був присвячений науковій спадщині вченого – засновника всесвітньо відомої харківської школи статистичної фізики, заслуженого діяча науки і техніки України, двічі лауреата Державної премії України в галузі науки і техніки.

У роботі семінару взяли участь понад 60 учених – представників провідних наукових установ і університетів України.

До учасників із вітальними словами звернулися президент НАН України академік А. Загородній, в. о. генерального директора ННЦ ХФТІ академік М. Азаренков, академік-секретар Відділення ядерної фізики та енергетики НАН України академік І. Гаркуша та директор Навчально-наукового центру «Фізико-технічний факультет» Харківського національного університету ім. В. Н. Каразіна П. Кузнецов.

З доповіддю про життєвий шлях і наукову діяльність С. Пелетминського виступив академік Ю. Слюсаренко.

Під час семінару також було представлено низку наукових доповідей, присвячених актуальним проблемам різних галузей фізики, пов'язаних із напрямками досліджень, започаткованими С. Пелетминським.

Після завершення заходу організатори отримали численні схвальні відгуки від учасників щодо високого наукового рівня доповідей і актуальності обговорюваної тематики (*Національна академія наук України* (<http://www.nas.gov.ua>). – 2026. – 10.03).

Міжнародне співробітництво у галузі освіти і науки

Міжнародна наукова конференція «Сейсмологічні та геофізичні дослідження в сейсмоактивних регіонах» (пам'яті Тараса, Юрія і Сергія Вербицьких) (анонс)

У Карпатському відділенні Інституту геофізики ім. С. І. Субботіна НАН України (м. Львів) 1–16 вересня 2026 р. в офлайн- та онлайн-форматах відбудеться Міжнародна наукова конференція «Сейсмологічні та геофізичні дослідження в сейсмоактивних регіонах» (пам'яті Тараса, Юрія і Сергія Вербицьких).

Тематика

Вивчення глибинної будови, тектоніки та геодинаміки земної кори сейсмоактивних регіонів.

Сейсмологічні дослідження сейсмоактивних регіонів Землі та Марса.

Сучасні технології геолого-геофізичного вивчення геологічного середовища сейсмоактивних регіонів.

Геофізичний моніторинг екобезпечних природних та техногенних геологічних процесів у сейсмоактивних регіонах.

Методи математичного та фізичного моделювання і геоінформаційні технології для опрацювання та інтерпретації геофізичних даних.

Важливі дати

Заявка на участь, подача матеріалів доповідей – до 24 квітня 2026 р. (з публікацією в «Геофізичному журналі»).

Заявка на участь (з доповіддю, але без публікації) – до 20 серпня 2026 р.

Розсилання програми конференції – до 5 вересня 2026 р.

Заїзд, реєстрація – 14–15 вересня 2026 р.

Робочі засідання конференції – 15–16 вересня 2026 р.

Під час складання програми конференції перевага буде надаватись учасникам, які подали матеріали доповідей до публікації в «Геофізичному журналі».

Мови конференції: українська та англійська.

Оргвнесок за участь у конференції не передбачено.

Контактні дані оргкомітету: тел./факс: (032) 264–85–63; моб. 066–457–7908 (А. Назаревич); ел. пошта sbigph.nanu@gmail.com

Заявка на участь, вимоги до оформлення матеріалів доповідей та їх представлення – за посиланням (*Національна академія наук України* (<http://www.nas.gov.ua>). – 2026. – 16.03).

Науковці НАН України долучаються до роботи ЮНЕСКО у сфері свободи та безпеки науковців

У березні відбулося спеціальне засідання міжнародного Керівного комітету ЮНЕСКО з питань свободи та безпеки науковців, присвячене підготовці міжнародних заходів високого рівня в межах Програми ЮНЕСКО зі сприяння свободі наукових досліджень і підвищення безпеки науковців. Ця програма спрямована на реалізацію Рекомендації ЮНЕСКО 2017 р. про науку та науковців-дослідників.

Активну участь в обговоренні порядку денного взяла членкиня Керівного комітету ЮНЕСКО, керівниця Центру перспективних досліджень і співробітництва з прав людини у сфері економіки, провідна наукова співробітниця Державної установи «Інститут економіко-правових досліджень ім. В. К. Макутова НАН України» кандидат юридичних наук А. Санченко.

З огляду на зростання актуальності питань свободи та безпеки науковців у часи нових глобальних викликів, криз і конфліктів, ЮНЕСКО планує провести у червні 2026 р. масштабний дводенний форум за участю представників міністерств, національних академій наук і неурядових організацій академічної спільноти держав-членів. У центрі уваги будуть питання ефективності державних політик і законодавства у цій сфері, а також аналіз позитивного й проблемного досвіду різних країн.

Під час майбутнього форуму ЮНЕСКО також планує представити новий інструмент оцінювання стану забезпечення свободи та безпеки науковців. До розроблення його проєкту впродовж 2024–2025 рр. разом із міжнародними експертами долучилися представники Національної академії наук України – директор Державної установи «Інститут економіко-правових досліджень ім. В. К. Макутова НАН України» член-кореспондент НАН України В. Устименко та А. Санченко.

Очікується, що застосування цього інструменту сприятиме ухваленню державами більш обґрунтованих політико-правових рішень, які відповідатимуть їхнім міжнародним зобов'язанням щодо розвитку сучасної

науки та потребам учених, зокрема тих, хто працює в умовах воєнних конфліктів, надзвичайних станів і пов'язаних із ними ризиків. ЮНЕСКО наголошує, що без належного захисту свободи та безпеки науковців їхній внесок у розвиток суспільства і працю на благо суспільства опиняється під загрозою (*Національна академія наук України* (<http://www.nas.gov.ua>). – 2026. – 16.03).

У Львові відбулася Сьома міжнародна конференція «Механіка руйнування матеріалів і цілісність конструкцій».

На початку березня 2026 р. у Львові у Фізико-механічному інституті ім. Г. В. Карпенка НАН України відбулась Сьома міжнародна конференція «Механіка руйнування матеріалів і цілісність конструкцій» (7th International conference “Fracture Mechanics of Materials and Structural Integrity”).

Як і минулі конференції з цієї серії, захід був проведений під егідою Європейського товариства з цілісності конструкцій (Structural Integrity Society, ESIS). Співорганізаторами конференції стали також Фізико-механічний інститут ім. Г. В. Карпенка НАН України, Українське товариство з механіки руйнування матеріалів та Західний науковий центр НАН України і МОН України.

Конференція була присвячена 100-річчю з дня народження видатного вченого у галузі механіки руйнування матеріалів і міцності конструкцій академіка НАН України В. Панасюка (1926–2026 рр.).

Враховуючи воєнний стан в Україні, конференція була організована у гібридному варіанті (офлайн та онлайн). Мовою конференції була англійська.

Конференцію відкрив і виступив із вітальним словом її голова академік НАН України З. Назарчук. Після цього член-кореспондент НАН України І. Дмитрах виголосив доповідь «Академік НАН України Володимир Панасюк та його вклад у розвиток механіки руйнування і міцності матеріалів».

Програма конференції включала шість тематичних напрямів:

- руйнування та міцність матеріалів;
- математичні методи та моделювання руйнування;
- руйнування у присутності агресивних середовищ;
- цілісність конструкцій;
- неруйнівні методи оцінки дефектності матеріалів;
- прикладні аспекти механіки руйнування.

Загалом було заслухано та обговорено 51 наукову доповідь та 22 короткі наукові повідомлення.

Серед доповідачів і співавторів були представники 18 країн, у тому числі Великої Британії, Франції, Німеччини, Італії, Іспанії, Бельгії Канади, Польщі, Угорщини, Словаччини, Мексики, Азербайджану, Індонезії та ін.

Україну представили науковці із провідних установ НАН України та закладів вищої освіти, серед яких Інститут електрозварювання

ім. Є. О. Патона НАН України, Інститут механіки ім. С. П. Тимошенка НАН України, Інститут прикладних проблем механіки і математики ім. Я. С. Підстригача НАН України, Фізико-механічний інститут ім. Г. В. Карпенка НАН України, Національний університет «Київський політехнічний інститут ім. Ігоря Сікорського», Національний університет «Львівська політехніка», Одеський національний університет ім. І. І. Мечникова, Дніпровського національний університет ім. Олеся Гончара, Луцький національний технічний університет, Тернопільський національний технічний університет ім. І. Пулюя, Волинський національний університет ім. Лесі Українки, Івано-Франківський національний університет нафти і газу, Національний університет «Запорізька політехніка» та ін.

За підсумками конференції тексти доповідей будуть надруковані в спеціальному випуску міжнародного фахового журналу “Procedia Structural Integrity”, про що організатори конференції уклали відповідний договір із відомим науковим видавництвом “Elsevier” (*Національна академія наук України* (<http://www.nas.gov.ua>). – 2026. – 9.03).

Нагороди та відзнаки

Науковець НАН України С. Тримбач – лауреат Національної премії України ім. Т. Шевченка 2026 р.

Старший науковий співробітник Інституту мистецтвознавства, фольклористики та етнології ім. М. Т. Рильського НАН України, кінокритик, кінознавець, сценарист член-кореспондент Національної академії мистецтв України С. Тримбач став лауреатом Національної премії України ім. Т. Шевченка 2026 р. – найвищої державної нагороди України за вагомий внесок у розвиток культури й мистецтва.

Високу державну відзнаку йому присуджено у номінації «Літературознавство і мистецтвознавство» за книгу «Іван Миколайчук. Містерії долі», друге видання якої вийшло у 2023 р. у видавництві «Дух і Літера».

Книга присвячена постаті видатного українського актора, режисера і сценариста І. Миколайчука та розкриває складну й драматичну долю митця в контексті розвитку українського кіно та культурного життя другої половини ХХ ст.

Відповідний указ про присудження Національної премії України ім. Т. Шевченка 2026 р. підписав Президент України В. Зеленський 9 березня 2026 р.

Того самого дня в Києві відбулася урочиста церемонія вручення премії за участю Президента України та представників культурної спільноти. Премію традиційно вручають 9 березня – у день народження Т. Шевченка.

С. Тримбач – відомий український кінознавець і культуролог, багаторічний дослідник історії українського кіно, автор численних публікацій, сценаріїв та книг. У різні роки він очолював Національну спілку кінематографістів України. Лауреат Державної премії України ім. О. Довженка (2008), премій ім. Ф. Соболева (2006), В. Дьоміна (2007) та Дж. Мейса (2016), Заслужений діяч мистецтв України. У 2024 р. був відзначений національною кінопремією «Золота дзига» за внесок у розвиток українського кінематографа.

Вітаємо С. Тримбача із цією високою відзнакою та бажаємо нових творчих і наукових здобутків (*Національна академія наук України* (<http://www.nas.gov.ua>). – 2026. – 10.03).

Розпочато подання документів на здобуття Стипендії Верховної Ради України ім. Б. Патона для молодих учених на 2027 р.

Національна академія наук України приймає подання молодих учених на Стипендію Верховної Ради України імені Бориса Патона (далі – Стипендія), які працюють (за основним місцем роботи або за сумісництвом) у наукових установах, підпорядкованих НАН України.

Стипендія призначається щороку на один рік із щомісячною виплатою у розмірі п'яти прожиткових мінімумів для працездатних осіб.

Наукова установа НАН України до 31 березня включно року проведення конкурсу має розглянути кандидатуру молодого вченого на Вченій раді та шляхом таємного голосування приймає рішення про його участь у конкурсі на призначення стипендії.

Наукова установа НАН України до 30 квітня включно року проведення конкурсу надає відповідний пакет документів подання стипендіальної роботи (два примірники у паперовій формі та один примірник в електронній формі на usb-флешнакопичувачі) до Президії НАН України (Комісії для роботи з науковою молоддю НАН України).

Перелік документів до подання стипендіальної роботи та вимоги до їх оформлення

1. Подання стипендіальної роботи номінанта на призначення Стипендії формується у такій послідовності:

а) титульна сторінка, що оформляється згідно з додатком 2 до положення;

б) опис документів, включених до подання стипендіальної роботи, у якому зазначаються назви документів та номери сторінок, на яких вони розміщуються (номери сторінок у порядку зростання проставляються ручкою з дотриманням наскрізної нумерації на всіх документах у нижньому правому кутку);

в) лист-клопотання суб'єкта подання до Комітету про висування номінанта та його стипендіальної роботи на призначення Стипендії Верховної

Ради України ім. Б. Патона обсягом до трьох сторінок, що містить обґрунтування новизни стипендіальної роботи, її актуальності, можливості виконання на базі суб'єкта подання, перспектив застосування результатів. Лист-клопотання до комітету друкується на офіційному бланку суб'єкта подання, підписується його керівником та скріплюється печаткою, оформляється з вихідним номером суб'єкта подання;

г) витяг із протоколу засідання Вченої ради щодо висування стипендіальної роботи на призначення Стипендії Верховної Ради України ім. Б. Патона, у якому зазначаються назва стипендіальної роботи, дата розгляду, перелік осіб, присутніх на засіданні, хід обговорення, результати таємного голосування та прийняте рішення про висування номінанта на призначення Стипендії. Витяг з протоколу засідання Вченої ради підписується головою на засіданні та секретарем і завіряється відділом кадрів (вченим секретарем);

г) рекомендації докторів наук, надані не менше ніж двома докторами наук, особисто обізнаними з науковими досягненнями і здібностями номінанта на призначення стипендії. Рекомендації повинні містити обґрунтування значущості стипендіальної роботи, необхідності її виконання, перспектив застосування наукових результатів. Рекомендації обсягом до трьох сторінок кожна викладаються українською мовою у довільній формі із зазначенням прізвища, імені, по батькові, посади, наукового ступеня доктора наук, який надає рекомендацію. Рекомендації завіряються відділом кадрів (вченим секретарем) за місцем роботи підписанта;

д) анотація подання стипендіальної роботи номінанта на призначення стипендії обсягом до 15 с., яка оформляється згідно з додатком 3 до положення, підписується номінантом та завіряється відділом кадрів (вченим секретарем);

е) коротке резюме стипендіальної роботи обсягом до однієї сторінки, що викладається українською та англійською мовами на окремих сторінках і підписується номінантом. У короткому резюме зазначаються прізвище, ім'я, по батькові номінанта, дата народження, посада, повна назва місця роботи, назва стипендіальної роботи, її актуальність, мета, коротка характеристика, очікувані результати та публікації, кількість та тип публікацій за тематикою стипендіальної роботи, h-індекс номінанта згідно з наукометричними базами даних Web of Science, Scopus, Google Scholar;

є) перелік наукових публікацій номінанта за темою стипендіальної роботи з цитуванням, що оформляється згідно з додатком 4 положення, з цитуванням та посиленням на електронні ресурси, підписується автором і завіряється відділом кадрів (вченим секретарем). У разі включення до переліку наукових публікацій, що не відповідають темі стипендіальної роботи, експерти можуть знімати бали за публікації під час експертизи. До переліку наукових публікацій можуть включатися всі наукові роботи, опубліковані у

завершеній формі, не пізніше, ніж 31 березня включно року подання матеріалів на конкурс.

До переліку додаються оригінали або копії (не більше трьох) найважливіших праць за темою стипендіальної роботи (для монографії або книги додається також анотація, викладена українською мовою (обсягом до двох сторінок), для статей, опублікованих іноземними мовами, – анотація, викладена українською мовою (обсяг до однієї сторінки).

Окремо додається список інших наукових публікацій номінанта, які не відповідають темі стипендіальної роботи, зазначених у такій самій послідовності;

ж) документи про науковий ступінь, авторські права та впровадження. Подаються копії диплома про ступінь доктора філософії або доктора наук, авторських свідоцтв, патентів та актів впровадження, завірені відділом кадрів (вченим секретарем). Документи, викладені іноземними мовами, подаються разом з їх перекладом українською мовою та завіряються підписом номінанта. Диплом про науковий ступінь, здобутий в іноземних державах, має бути визнаний відповідно до нормативних актів України;

з) особовий листок з обліку кадрів номінанта, що завіряється відділом кадрів (вченим секретарем);

и) відомості про номінанта, що оформляються згідно з додатком 5 до положення, підписуються номінантом та завіряються відділом кадрів (вченим секретарем);

і) згода на передачу, збір та обробку персональних даних, що оформляється згідно з додатком 6 до положення.

Документи подання стипендіальної роботи скріплюються в папці швидкозшивачем з перфорацією.

2. Документи викладаються українською мовою відповідно до національного стандарту ДСТУ 4163:2020 «Державна уніфікована система документації. Уніфікована система організаційно-розпорядчої документації. Вимоги до оформлення документів» з урахуванням особливостей, визначених цим додатком.

Документи, що відповідно до цього додатка можуть викладатися іноземною мовою, подаються разом з офіційним перекладом таких документів українською мовою.

Список публікацій та публікації викладаються мовою оригіналу.

Документи оформляються на аркушах формату А4 шрифтом гарнітури Times New Roman та розміром 14 друкарських пунктів, текст набирається через один міжрядковий інтервал, поля повинні становити: верхнє та нижнє – 2 см, праве – 1 см, ліве – 3 см, друк здійснюється з одного боку аркуша (*Національна академія наук України (<http://www.nas.gov.ua>). – 2026. – 11.03*).